

ONDERBOUWING GEKKENWERK (2012)
Werkdocument 4.

**Belangrijke Overleg- en Adviesorganen
die zich in de twintigste eeuw hebben beziggehouden met wettelijke regeling van de
(opleiding in) psychiatrische verpleegkunde of wiens rapporten grote invloed hebben
gehad op deze opleiding: installatiedatum, samenstelling, opdracht en rapportage.**

1904:

Examencommissie van de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie:

Samenstelling: W.H. Cox (voorzitter), C.J. Marcus (secretaris), S. Reeling Brouwer, L.S.

Meijer, T.E. Frijlinck, J.C.I. van der Hagen (vijf mannen, allen gestichtsgeneesheer)

Opdracht aan de Commissie: ...Adviseren over de vraag of en in hoeverre het aanvragen eener subsidie van regeeringswege ter tegemoetkoming in de kosten van de examens, door eene commissie uit de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie afgenomen, aanbeveling zou verdienen.....

De Commissie rapporteert –negatief m.b.t. staatssubsidie- in 1904.¹

1907:

Geïnstalleerd door de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie:

Tweede Commissie ter advisering over de wenselijkheid van een Staatsexamen voor krankzinnigenverpleging.

Samenstelling: De Bruyn, J.W. Jacobi, D. Schermers (drie mannen, allen gestichtsgeneesheer)

Opdracht aan de Commissie:.... in studie te nemen het vraagstuk of het wenschelijk is, dat stappen worden ondernomen om te verkrijgen dat een algemeen Staatsexamen voor krankzinnigenverpleging worde ingesteld.....

De Commissie brengt –ten tweeden male negatief- advies uit in mei 1909.²

1907:

Geïnstalleerd door de Centrale Gezondheids Raad als ad hoc Commissie:

Commissie van Prae-advies over Verplegende Zaken.

Samenstelling: W.M. Pijnappel, N.P. van Spanje, C.Winkler en D. Schermers (vier mannen, allen geneesheer, twee werkzaam in de psychiatrie)

Opdracht aan de Commissie:van praeadvies te dienen over een vijftal door Z.E. den Minister van Binnenlandsche Zaken den Raad in hand gestelde adressen, betreffende de opleiding en examens van verplegenden...

De Commissie rapporteert op 20 september 1910.³

1914:

In 1914⁴ geïnstalleerd door de Centrale Gezondheids Raad als structureel orgaan:

Vaste Commissie van Prae-advies over Verplegende Zaken van de CGR.

Samenstelling: dr. M.W. Pijnappel, dr. H. Reuijl, dr. N.P. van Spanje, prof. dr. C. Winkler en dr. C. Schermers. (Vijf mannen, allen geneesheer, twee werkzaam in de psychiatrie.) C.

Winkler is aangesloten bij de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie & Neurologie, D. Schermers vertegenwoordigt de Gereformeerde Bond van Vereenigingen en Stichtingen van

¹ Cox, H., Marcus, C.J., Meijer, L.S., Van der Hagen, J.C.I., Frijlinck, Th.E. (1909). Rapport uitgebracht door de Examencommissie over de vraag of en in hoeverre het aanvragen eener subsidie van regeeringswege ter tegemoetkoming in de kosten van de examens, door eene commissie uit de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie afgenomen, aanbeveling zou verdienen, *Psychiatrische en Neurologische Bladen*, 8, 572-573

² Bruyn, de, Jacobi en Schermers (1909). Rapport der Tweede Commissie, benoemd om in studie te nemen het vraagstuk of het wenschelijk is, dat door de Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie stappen worden ondernomen om te verkrijgen dat een algemeen Staatsexamen voor krankzinnigenverpleging worde ingesteld, *Psychiatrische en Neurologische Bladen*, 13, 147-166

³ Schermers, D., Pijnappel, M.W., Van Spanje, N.P., Winkler, C. (1910) Rapport der Commissie uit den Centralen Gezondheidsraad, aan welke was opgedragen, van praeadvies te dienen over een vijftal door Z.E. den Minister van Binnenlandsche Zaken den Raad in hand gestelde adressen, betreffende de opleiding en examens van verplegenden, *Voorstellen en verslagen van de Centrale Gezondheidsraad* (44), 773-1048

⁴ Pijnappel, M.W., Reuijl, H., Van Spanje, N.P., Winkler, C. Schermers, D. (1917). Rapport van de Commissie inzake een programma voor de opleiding en examens van verplegenden, dd. 21-4-1917, omtrent enige vragen door den Minister van Staat, Minister van BiZa gedaan naar aanleiding van het door den Raad aan Z-E aangeboden ontwerpprogramma, *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad*, 19, 287-293

Barmhartigheid, waar o.a. de Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Zenuwzieken en Krankzinnigen bij is aangesloten.

Opdracht aan de Vaste Commissie: ...een programma voor opleiding en examens van verplegenden te ontwerpen met machtiging, enkele deskundigen daarbij uit te nodigen.

Daarna zal kunnen worden overwogen welke weg ingeslagen dient te worden om te verkrijgen dat het programma bij de opleiding en examens zoo mogelijk algemeen worde gevolgd....

De vaste Commissie brengt advies uit op 22-1-1917 en correspondeert vervolgens met de Minister.⁵ Daarna adviseert deze Commissie in 1919 en 1920 naar aanleiding van vragen van Minister van Arbeid P.J.M. Aalberse, in de periode waarin deze de Wet tot Wettelijke Bescherming van het Diploma Ziekenverpleging voorbereidt.⁶

1925:

Benoemd op voordracht van de Hoofdinspecteur van Geestelijke Volksgezondheid:

Commissie van Rijksgedelegeerden bij de examens Ziekenverpleging B (deze werd jaarlijks benoemd)

Samenstelling eerste groep Rijksgedelegeerden: H.J. Lubberman, A.J.J. Janssen, J. Kat, Th. Scheffer, J.M. Reitsema, N.K. Dikland, Janssens, W.M. Van der Scheer, W.H. Cox

Opdracht aan de Commissie:het werk inzake de examens te verdelen, een maal per jaar te vergaderen en te bespreken of de examens naar wens verlopen zijn, of de examens aanleiding geven iets aan de examens te wijzigen en de leerstof aan te passen.

De Commissie wijzigt het praktijk- en rapportenboekje tweemaal: in 1929 en in 1933. Dan wordt de arbeidstherapie toegevoegd aan de praktische handgrepen waarvan een krankzinnigen-verpleger en -verpleegster bij het examen bewijs moet overleggen dat hij of zij er ervaring mee moet hebben opgedaan.⁷

1932 (wanneer geïnstalleerd??)

Commissie inzake ziekenverzorging en ziekenverpleging van de Gezondheidsraad.

Samenstelling: Dr. J.E. Stumpff, Voorzitter, dr. C.D. Cramer, H.J.W. Drooglever Fortuyn, R.N.M. Eijkel, J.G.A. Honig, Mej. J.H. Kuiper, R. van Netten, Dr. J.L.Ch.G.A. Le Rütte (sedert 1930 vanuit Nederlandsche Vereeniging van Gestichtsartsen i.p.v. de KNMG), dr. N.P. van Spanje, dr. J.Th. Terburgh, L. Vermeulen, H.L. Visser.

1933:

⁵ Pijnappel, M.W., Reuijl, H., Van Spanje, N.P., Winkler, C. Schermers, D. (1917). Rapport van de Commissie aan welke werd opgedragen een programma te ontwerpen voor de opleiding en examens van verplegenden en verder een praeadvies in te dienen omtrent enkele in verband met hare opdracht in hare handen gestelde stukken. In: *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad*, 2, pag. 9-63 (in te zien bij Raad voor de Volksgezondheid & Zorg) en Pijnappel, M.W., Reuijl, H., Van Spanje, N.P., Winkler, C. Schermers, D. (1917). Rapport van de Commissie inzake een programma voor de opleiding en examens van verplegenden, d.d. 21-4-1917, omtrent enige vragen door den Minister van Staat, Minister van BiZa gedaan naar aanleiding van het door den Raad aan Z-E aangeboden ontwerpprogramma. *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad*, 19, 287-293 en Pijnappel, M.W., Reuijl, H., Van Spanje, N.P., Winkler, C. Schermers, D. (1917) Rapport van de Commissie inzake opleiding en examens van verplegenden d.d. 27-9-1917, inzake de vraag van den Minister van BiZa of een vast subsidie aan ziekenhuizen in de kosten en opleiding van verplegenden niet in beginsel juister dan een hoofdgeld en voor den Staat minder bezwarend zou zijn en hoeveel de kosten van subsidieering op den eerstbedoelden grondslag zouden bedragen. *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad*, 52, 433-437

⁶ Pijnappel, M.W., Laméris, H.I., Reuijl, H., Schermers, D., Van Spanje N.P., Winkler C. (1920), Prae-advies van de Commissie voor zaken van ziekenverpleging, d.d. 30-12-1919, inzake den brief van den Minister van Arbeid, d.d. 9 april 1919, no 3602, Afd. V., betreffende de opleiding en examens van verplegenden, *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad (1)*, 1-31; Pijnappel, M.W., Laméris, H.I., Reuijl, H., Schermers, D., Van Spanje N.P., Winkler C. (1920), Prae-advies van de Commissie voor zaken van ziekenverpleging, d.d. 16-2-1920, inzake den brief van den Minister van Arbeid, d.d. 22-12-1919, betreffende de opleiding en examens van krankzinnigen-verplegenden, *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad (8)*, pag. 110-132; Pijnappel, M.W., Laméris, H.I., Reuijl, H., Schermers, D., Van Spanje N.P., Winkler C. (1920), Prae-advies van de Commissie voor zaken van Ziekenverpleging, d.d. 14-4-1920, inzake een wetsontwerp strekkende tot bescherming van het diploma van verplegende, *Voorstellen en Verslagen van de Centrale Gezondheids Raad GR, 1920, (19)*, 203-209

⁷ Brief H.J. Lubberman d.d. 1933, te vinden in

Op 20 april 1933 opgericht op initiatief van de Directeur Generaal van de Volksgezondheid mr. Lietaert Peerbolte⁸:

Raad voor Ziekenverpleging.

Eerste vergadering: Sint Canisiusbond, Bond van Directrices en Adjunctdirectrices van Ziekenhuizen en Vereenigingen voor Ziekenverpleging, Bond van Diaconessenhuizen, A.N.V. Het Groene Kruis, Nationale Bond van Verplegenden, Nationale Federatie het Wit-Gele Kruis, Nederlandsche Bond van Wijkverpleegsters, Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging, Nederlandsche R.K. Bond van Ziekenverplegenden, Geneeskundige Vereeniging tot Bevordering van het Ziekenhuiswezen in Nederland en Zijne Koloniën, Vereeniging van Katholieke Ziekenhuisdirecteuren. Eerste punt: benoemen van een commissie tot bestudering van de opleiding. Tweede punt: werkloosheid.⁹

Samenstelling per 31 december 1936 (variabel aantal mannen/vrouwen, variabele verhouding geneesheren en verplegers/verpleegsters): Geneeskundig Hoofdinspecteur voor de Volksgezondheid alsmede de Geneeskundig Inspecteurs en Inspecteurs van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten (al dezen louter als *toehoorder* bij de vergaderingen, de laatste pas sinds december 1933, Zie *Orgaan Nat. Bond*, 6,(1933), 436) de Geneeskundige Vereeniging tot Bevordering van het Ziekenhuiswezen in Nederland en Zijne Koloniën, Vereeniging van Katholieke Ziekenhuisdirecteuren, Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie en Neurologie (deze op verzoek van alle verenigingen pas na 20 april 1933 erbij gevraagd ondanks het feit dat ze niet onder Volksgezondheid ressorteerde), Nederlandsche Vereeniging van Gestichtsartsen, Bond van Diaconessenhuizen, Bond van Directrices en Adjunctdirectrices van Ziekenhuizen en Vereenigingen voor Ziekenverpleging, Sint Canisiusbond, A.N.V. Het Groene Kruis, Nationale Federatie het Wit-Gele Kruis, Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging, Nationale Bond van Verplegenden, Nederlandsche R.K. Bond van Ziekenverplegenden, Nederlandsche Bond van Wijkverpleegsters, Gereformeerde Bond van Vereenigingen en Stichtingen van Barmhartigheid in Nederland, Vereeniging van R.K. Gestichtsartsen, Vereeniging van R.K. Ziekenhuizen,¹⁰ Vereeniging van Christelijke Psychiaters, Vereeniging Nederlandsche Hervormde Stichtingen voor Zenuw- en Geesteszieken, Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen in Nederland, Vereeniging van R.K. Gestichten en inrichtingen voor krank- en zwakzinnigen, Vereeniging van Krankzinnigengestichten in Nederland.

Oprichting aan de Raad: het grote aantal organisaties die zich uit eigen beweging bezighouden met een doelmatige en passende opleiding der verplegenden, samen te brengen opdat verschillende inzichten en ervaringen worden uitgewisseld en een gezamenlijk inzicht in de vraagstukken mogelijk zou zijn.....¹¹

De Raad voor Ziekenverpleging brengt in October 1935 advies uit over de A-verpleging; en in februari 1938 over de B-verpleging.¹²

⁸ Anonymus, 'Oprichting Raad voor Ziekenverpleging', in *Orgaan van den Nationalen Bond voor Verplegenden*, 6, (1933), 184.

⁹ 'Oprichting Raad voor Ziekenverpleging', in *Orgaan van den Nationalen Bond van Verplegenden*, 6, 1933, 184. (8 mei 1933).

¹⁰ Tot hier strekt de lijst met leden van de Raad van het Samenvattend Rapport over de besprekingen inzake de Opleiding van verplegenden aangeboden aan de leden-vereenigingen, als convocatie voor een vergadering op 26 maart 1936 te Utrecht. Met dank aan Marjolein van der Kolk voor toezending van dit stuk, dat zij vond in het Archief van het Wit-Gele Kruis onder nummer 532. De hiernavolgende Vereenigingen worden vermeld in een Verslag van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten (1938). *Verslag van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten over de jaren 1932-1936, bewerkt door de Inspectie*, 's Gravenhage: Algemeene Landsdrukkerij, 107-108

¹¹ Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten (1938). *Verslag van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten over de jaren 1932-1936, bewerkt door de Inspectie*, 's Gravenhage: Algemeene Landsdrukkerij, pag. 108

¹² dr. G.J. van Thienen, Dr. C.F. Engelhard en Mr. C. Bloemarts, Samenvattend Rapport over de besprekingen inzake de Opleiding van verplegenden, October 1935, zie ook noot 8; en Raad voor Ziekenverpleging, 'Samenvattend rapport over de besprekingen inzake de opleiding van verplegenden voor diploma B, Het Ziekenhuiswezen, 11, (1938),(ik heb een overdruk hiervan en zoek paginanummers nog op).

Op 14 juni 1933 benoemd tijdens de Algemeene Vergadering van den Gereformeerden Bond van Vereenigingen en Stichtingen van Barmhartigheid.¹³

Commissie inzake de opleiding van verplegend personeel.

Samenstelling: dr. A.J. de Blinde, Ds. G. Elshove, Dr. W.K. Dikland, Dr. J.H. Haverkate, ds. W. Smitt, Prof. dr. H. Visscher en dr. R.J. Wolvius.

Opdracht aan de Commissie:

1. *Het bestuur te dienen van advies in alles wat principieel en practisch tot de opleiding en diplomering van het personeel behoort. (dit punt betekent dat de regeling van de theologische examens aan deze Commissie is opgedragen.)*
2. *In voorkomende gevallen te dezer zake verband met de Regeering en het Staatstoezicht te oefenen.*
3. *De regeling en uitvoering van alles wat door dien Bond inzake opleiding en diplomering is, of nog zal worden besloten.*

Deze Commissie werd o.m. ingesteld in reactie op het feit dat niemand uit de Gereformeerde geleerden was genodigd om te participeren in de Raad voor Ziekenverpleging. Op 12 juli 1933 besloot de Bond indien men wèl genodigd zou worden af te vaardigen de heren dr. A.J. de Blinde en dr. R.J. Wolvius. De Bond werd door Hoofdinspecteur van Volksgezondheid dr. R.N.M. Eijkel daartoe genodigd in de loop van 1933, dit werd bekend op een vergadering van de Commissie d.d. 25 oktober 1933. Eijkel had echter gesteld dat de Bond wel twee heren mocht afvaardigen, doch dat slechts één stemrecht zou hebben. In de vergadering van de Commissie op 25-10-1933 werd besloten niet mee te werken aan de totstandkoming van een eenheidsdiploma en ook om niet als eis te stellen dat voortaan een A- en B-diploma verplicht moest zijn voor de aantekening wijkverpleging. Men wilde de tegenwoordige regeling (diploma A en B plus enkele aantekeningen) dus niet veranderen.

Op 7 maart 1935:¹⁴

Vergaderen de examencommissies van de Nederlandsche Vereniging voor RK Gestichtsartsen en van de vereniging voor Psychiatrie en Neurologie gezamenlijk met de directies van de neutrale gestichten, om te kijken of men het eens kan worden over een aantal voorstellen (dit waren wellicht al voorstellen van August Stärcke; dat staat echter pas in het Achtste Jaarboek over 1936 te lezen; deze doet in 1936 opnieuw een poging) ter verbetering van de theoretische opleiding van het personeel en de aanwerving van verplegend personeel. Kennelijk wordt men het niet eens. Op 27-9-1935 vergaderen de RK gestichtsartsen weer apart en zij besluiten om op 19 november 1935 een schrijven rond te sturen met enkele voorstellen aan de RK gestichten. Op de vergadering van 23 november worden hun voorstellen vervolgens bijna unaniem aanvaard. Deze behelzen dat de RK gestichten voortaan per vak een tweetal boeken met excerpten van teksten verplicht zullen stellen, en dat zij zullen beginnen - de neutralen nabootsend- met een nauwkeuriger selectie van personeel. Men wil meer inlichtingen opvragen, zodat men beter onderlegde kandidaten zal vinden en de uitval uit het onderwijs kan worden bestreden. In 1936 verslaan de RK gestichtsartsen hier verder over.

In 1937 ingesteld door de Raad voor Ziekenverpleging:

Subcommissie voor de samenstelling van een voorlopig rapport over de opleiding voor diploma B.

Samenstelling: C.F. Engelhard (voorzitter), H.W. Borgerhoff Mulder, G. Kraus, A.J. de Blinde, F.J.M. Schmidt, en Zr. M. Stenvers. (de heer Koenen, inspecteur van de B-opleiding vanuit het Staatstoezicht, woonde vele besprekingen bij.)

¹³ Zie: H. 'De gereformeerde Bond en de opleiding van Verplegend Personeel' in *Refújah*, 33, 1933-1934, 272-3.

¹⁴ F.J.M.Schmidt, 'Verslag van de examencommissie der Vereniging van R.K. gestichtsartsen over het jaar 1935', in *Zevende Jaarboek der Vereniging van R.K. gestichten en inrichtingen voor krankzinnigen en zwakzinnigen*, (Alkmaar: Van Putten en Oortmeyer, 1935), 423-7: 423-4.

Opdracht aan de Commissie: het samenstellen van een voorlopig ontwerp-rapport, vergelijkbaar met het rapport over de A, dat als uitgangspunt kan dienen voor besprekingen in de Raad.

De Commissie vergaderde in totaal 9 keer met de Raad en bracht aan de Raad in februari 1938 een rapport uit.¹⁵

In 1937 ingesteld door de Nederlandsche Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie:
*Commissie van Bijstand voor de voortgezette opleiding van gediplomeerden B.*¹⁶

Samenstelling: Dr. W. Beyerman, voorzitter, dr. J.H.M. Koenen, dr. C.F. Engelhard, Dr. N.J.A. Francken, penningmeester en dr. H.W. Borgerhoff Mulder, secretaris.

Opdracht aan de Commissie:Het ontwerpen van een programma voor een aanvullingscursus voor de zenuwverpleegster

De Commissie brengt rapport uit aan directies d.d. 4-2-1937.¹⁷ Het betrof een theoretische cursus van met zes onderscheiden vakken en in totaal circa 60 studie-uren, plus daarna het opdoen van praktische werkervaring in de sociale psychiatrie, bv. op een buitendienst of een dienst voor- en nazorg, of een GG & GD. Men vroeg de directies om aan geschikte vrouwelijke cursisten een verlof van 9 maanden te geven. De eerste cursus werd gegeven vanaf september 1937, in het gebouw van de A.N.V. Het Groene Kruis, Nieuwe Gracht 69A te Utrecht.

D.d. 19 januari 1946 geïnstalleerd door de Nederlandse Vereniging van Gestichtsartsen:
Commissie opleiding en positie van de verplegenden in de gestichten en psychiatrische inrichtingen.

Samenstelling: Dr. C.F. Engelhard, geneesheer-directeur van de Willem Arntsz Stichting te Utrecht en Den Dolder; secretaresse Mej. A.B.G. Aukes, geneeskundige van het Provinciaal Ziekenhuis Duin en Bosch te Bakkum,; dr. J.P. de Smet, geneesheer directeur van de St. Willibrordus Stichting te Heiloo; dr. B.C. Hamer, geneesheer-directeur van de Stichting Veldwijk te Ermelo, Dr. C.W. du Boeuff, geneesheer directeur van de Stichting Zon en Schild en Hebron te Amersfoort; en P.J. Piebenga, geneesheer directeur van de psychiatrische inrichting Brinkgreve te Deventer.

Opdracht aan de Commissie: ... op korte termijn een rapport samen te stellen over de opleiding en de positie van de verplegenden in de gestichten en psychiatrische inrichtingen en dit rapport ter kennis te brengen van de Minister van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage...

De Commissie brengt op 15 maart 1946 rapport uit.¹⁸ In dit rapport keert de commissie zich tegen een eenheidsdiploma A en B; en eveneens tegen een stage psychiatrie van 6 maanden als onderdeel van de A-opleiding zoals geadviseerd in kringen van A-verplegenden.

Ergens in 1942 geïnstalleerd door het Hoogwaardig Episcopaat:

De Commissie ingesteld door het Hoogwaardig Episcopaat tot Regeling van de godsdienstcursussen voor verplegenden:

Samenstelling: H. Bless, C. Corsmit, S. Mol, N. Prompers, C. Venings

¹⁵ F.J.M. Schmidt, 'Verslag van de Examen Commissie van de Vereeniging van R.K. Gestichtsartsen over het jaar 1937', in Negende Jaarboek der Vereeniging van R.K. Gestichten en inrichtingen voor krankzinnigen en zwakzinnigen, (Alkmaar: Van Putten en Oortmeyer, 1937), 465-469: 466.

¹⁶ Nationaal Archief, Archief van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten, invoernummer 2.15.40, stukken 761, stukken betreffende de B-opleiding, Brief van de Commissie van Bijstand d.d. 4-2-1937.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Dr. Engelhard, 'Rapport over de opleiding en de positie van de verplegenden in de gestichten en psychiatrische inrichtingen', *Het Ziekenhuiswezen*, 19, 1946, 63-8.

Opdracht aan de Commissie:*de herziening en bestendiging en uniformering van het godsdienstonderwijs voor leerling verplegenden in katholieke ziekenhuizen en inrichtingen*

De Commissie bracht rapport uit in de vorm van een boek, waarvan het voorwoord gedateerd is op 12 september 1946.¹⁹

In augustus 1947 geïnstalleerd door de Hoofdinspecteur, als subcommissie van de in augustus geïnstalleerde Ziekenhuiscommissie.

*Subcommissie opleiding der verplegenden ad hoc, ook wel Commissie Banning genoemd.*²⁰

Samenstelling: C. Banning, Hoofdinspecteur Volksgezondheid, Directrice M. Stenvers, lid van de opleidingscommissie van de Federatie die in mei 1947 een rapport had uitgebracht; dr. P.A. Heeres namens de Geneeskundige Vereniging die in november 1947 een rapport aannam; Dr. C.F. Engelhard, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Gestichtsartsen op persoonlijke titel. Namens het bureau van Banning nam ook mevr. S.H. Hooykaas aan de besprekingen deel.

Opdracht aan de commissie: ... op korte termijn voorstellen te doen voor een grondige en spoedige herziening van het opleidingsprogramma der verplegenden A, met medeneming van de mening der betrokkenen en met inachtneming van de noodzaak dat e.e.a. leidt tot een A-diploma waarin ook enig inzicht is bereikt in de verpleging van psychisch gestoorde patienten.

De Commissie brengt advies uit in 1948.²¹

In januari 1948 geïnstalleerd op initiatief van dr. Engelhard door de Nationale Federatie voor Geestelijke Volksgezondheid

Algemene Psychiatrische Voorlichtingsdienst met betrekking tot het werk van verplegenden in de psychiatrische ziekenhuizen

Samenstelling: Commissie van Toezicht: Leden: Dr. F.C. (Chris) Engelhard, Dr. P. van Bork, Dr. Pameyer, Dr. Piebenga en Mej. Dr. Mr. Lekkerkerker. Uitvoerder: zr. F. Meyboom (één vrouw). Reeds in 1950 riep Lekkerkerker in het Tijdschrift voor Ziekenverpleging verplegenden op om Zr. Meyboom te helpen.²²

*Opdracht:1. Te trachten jonge meisjes te werven voor de werkkring van verplegen in de psychiatrische inrichting in verband met de nood van de tijd en 2. In brede kring overal in het land het geven van lezingen en schrijven van artikeltjes, om beter begrip te brengen, wanbegrippen te doen verdwijnen, kortom, belangstelling en meer sympathie voor deze zieken te wekken en meer inzicht te geven in de moderne behandeling*²³

De Algemene Psychiatrische Voorlichtingsdienst kreeg in totaal 4.629 brieven, verstuurd 7.229 brieven; legde 751 bezoeken af, inclusief de jaarlijkse bezoeken aan inrichtingen; men verzorgde 636 lezingen en bereikte direct een gehoor van 36.308 toehoorders.²⁴

Daarnaast bracht F. Meyboom zeker driemaal een belangrijk rapport uit van haar bevindingen tijdens haar lezingen en bezoeken aan de inrichtingen aan de directeurs van de inrichtingen:

¹⁹ H. Bless, *Godsdienstleer voor katholieke verplegenden*, (Amsterdam; Urbi en Orbi, 1946.)

²⁰ Zie Nationaal Archief, 2.15.40, doos 747, stukken over de opleiding der verplegenden. C. Banning: Rapport inzake opleiding van verplegenden voor Diploma A en voor aantekening van Kraamverpleging, 1948.

²¹ Ibidem.

²² Mej. Mr. Dr. E.C. Lekkerkerker, 'Voorlichting over de verpleging van geesteszieken', *Tijdschrift voor Ziekenverpleging*, 3, (1950), 217.

²³ F. Meyboom, Lezing 1^o provinciale voorlichtingsdag te Endegeest, 11 oktober 1951: pagina 3-4. Te vinden in Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief Zuster Frederieke Meyboom, Portefeuille 34: Lezingen Algemene Psychiatrische Voorlichtingsdienst. Genoemde lezing staat in het schriftje met het opschrift 'Franeker-Endegeest/Provinciale Voorlichtingsdagen'.

²⁴ F. Meyboom, Algemeen overzicht in cijfers, afsluiting per 1 september 1959 van de werkzaamheden van de APV over de jaren 1947-1959. Te vinden in Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief Zuster Frederieke Meyboom, Portefeuille 10. Algemene Psychiatrische Voorlichtingsdienst.

de eerste keer in 1950.²⁵ Daarna in 1955, in reactie op rapporten van anderen.²⁶ Tenslotte uit zij in 1958 een ‘cri de coeur.’²⁷ Daarnaast bracht zij vanaf oktober 1955 de leidinggeevenden voor het eerst informeel bijeen, later wat meer geformaliseerd in vergaderingen in instellingen. Zij stimuleerde in oktober 1956 tot de oprichting van een ontzilde Contact Commissie Voorlichting, en ontdekte in 1958 n.a.v. het rapport van een Commissie tot herziening van de B-opleiding de noodzaak van inspraak door leidinggevende verplegenden in de Commissie Westerhuis. Meyboom moet zwaar gefrustreerd geweest zijn. Ze klopte op elke deur, stond met de halve wereld in contact en genoot veel aanzien. Maar als het erop aankwam serieuze invloed aan te wenden, stond zij buiten. De Voorlopige Verplegings Raad liet Engelhard beleefd weten haar te zullen uitnodigen als men er behoefte aan had. Kennelijk bestond die behoefte niet; ze werd nooit opgeroepen in de Raad haar mening te geven.

Op 19-1-1951 geïnstalleerd door staatssecretaris P. Muntendam (PvdA) van Sociale Zaken en Volksgezondheid met zijn collega van Onderwijs Kunsten en Wetenschappen mr. J.M.L.Th.Cals (KVP)²⁸:

De Commissie ‘Persoonlijkheidsvorming.’

Samenstelling²⁹: Dr. D.K. Rijkels (voorzitter, plv. Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid. Deze persoon wordt later vervangen door zijn opvolger dhr. P.L. Stal), mej. S.H. Hooykaas (hoofd van de afdeling Verpleging van de Geneeskundige Inspectie op de Volksgezondheid, secretaris van de Commissie), mej. M.C.J. Pippel, hoofdcommies bij de afdeling Volksgezondheid van het Ministerie van Sociale Zaken; de heer E.A. Schüttenhelm, administrateur bij de afdeling Vorming buiten Schoolverband van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; mej. E.E. de Groot, hoofdcommies bij de genoemde afdeling; dhr. dr. J.H.M. Koenen te ‘s Hertogenbosch, inspecteur voor het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten; Zr. B. Bilgen te Amsterdam, secretaresse van de Federatie van Nederlandse Verenigingen die de belangen van de verpleging en de verplegenden behartigen en voorzitter van de Vereniging van Docenten in de verpleegkunde; Zr. M.J.C. Besselaar, vertegenwoordigster van genoemde federatie, besturend zuster van het Diaconessenhuis te Utrecht; Zuster A.F.G. Hulman, bestuurslid van genoemde federatie en leidster-docente van de wijkverpleegstersschool te Utrecht; Mej. M.J.A. Groothuizen, bestuurslid van de School voor RK verpleegsters “Vronesteijn” te Voorburg. (Tien personen: 3 mannen, twee artsen en een administrateur en 7 vrouwen, meest verpleegster/docente of administratief/beleidsmatig werkzaam op een Ministerie. Eén persoon met deskundigheid op het gebied van de psychiatrie.)

Opdracht van de Commissie:onderzoek doen naar de vraag welke plaats ‘persoonlijkheidsvorming’ in de huidige opleiding van verplegenden innam en welke vormen van opleiding gekozen zouden moeten worden om de ‘persoonlijkheidsvorming’ van verplegenden zoveel mogelijk te bevorderen....

De Commissie brengt advies uit in Januari 1952.³⁰

²⁵ Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief Zuster Frederieke Meyboom, Portefeuille 38, map HOAPI 1950-1951. (HOAPI betekent Herziening Opleiding Algemeen Psychiatrische Inrichtingen.)

²⁶ F. Meyboom, ‘Ter overdenking’, in Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief Zuster Frederieke Meyboom, Portefeuille 38, map Ter overdenking, 1955. Hier zit ook alle correspondentie over dit stuk in.

²⁷ F. Meyboom, ‘Opleiding van verplegenden in de Branding’, in Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Archief Zuster Frederieke Meyboom, Portefeuille 38, map Ter overdenking, 1955. Dit stuk is ook als artikel verschenen in het Tijdschrift voor Ziekenverpleging, in Het Ziekenhuiswezen etcetera., overal in de jaargang van 1958.

²⁸ Om de naam van Cals –die niet bij naam in de archiefstukken staat vermeld– te vinden heb ik mij gewend tot De Haan, I. en Duijvendak J.W. . 2002, In het hart van de verzorgingsstaat, Het Ministerie van Maatschappelijk werk en zijn opvolgers (CRM, WVC,VWS) 1952-2002, Walburg Pers Zutphen, pag.369. Cals was Staatssecretaris van 15-3-1950 tot 2-9-1952; daarna was hij Minister OKW van 2-9-1952 tot 24-7-1963.

²⁹ Anoniem in de rubrief ‘Officiële berichten’: ‘Persoonlijkheidsvorming van verplegenden’, in *Tijdschrift voor ziekenverpleging*, 4, 1951: 78-80: 79-9.

³⁰ Stal, P.L. en S.H. Hooykaas, ‘Rapport van de Commissie Persoonlijkheidsvorming van verplegenden uitgebracht aan de Staatssecretarissen van Volksgezondheid en Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen’, *Het Ziekenhuiswezen*, 26, 3, 1953, 81-84 en in

Op 2 maart 1953 geïnstalleerd door staatssecretaris P. Muntendam (PvdA) van Sociale Zaken en Volksgezondheid:

Commissie Verplegingsvraagstukken (in de literatuur vaak ‘Commissie Stal’ genoemd naar haar voorzitter, waarnemend geneeskundig hoofdinspecteur dhr. P.L. Stal).

Samenstelling: P.L.Stal, Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage, voorzitter, Mej. Zr. S.H. Hooykaas, Hoofd afdeling Verpleging van de GHIV , secretaresse, J.H. Pameyer, Hoofdinspecteur van het Staatstoezicht op krankzinnigen en krankzinnigengestichten te 's Gravenhage; Me. J.A Siegers, werkzaam bij de afdeling Medische beroepen en Ziektenbestrijding (MZB van de het Ministerie van SoZa en Vo te Den Haag; E.A. Schüttenhelm, administrateur, hoofd van het Bureau Jeugdzaken van afdeling vorming buiten schoolverband van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; Mej. M.J.A.Groothuizen te Vogelenzang, vertegenwoordigster van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, P.A.Heeres, arts, geneesheer-directeur van het St. Elisabeths of Grote Gasthuis te Haarlem; dr. B.Chr. Hamer, Geneesheer-directeur van de Stichting Veldwijk te Ermelo; C.M.M. Meuwese, directeur geneesheer van het RK Binnenziekenhuis te Eindhoven; Dr. Y.N.Oosterbaan, geneesheer-directeur van het Sanatorium Hornerheide te Horn; C.Mol, arts, te Etten (Noord Brabant); Mej. J.H.H. Rieter (Zr. Gabriël), secretaresse van de St. Canisiusbond te Nijmegen; zr. M. Coehoorn-Spilker, directrice van de WA Hoeve te Den Dolder; Mej. Zr. M.J.C. Besselaar, besturend zuster van het Diaconessenhuis Utrecht; Mej.Zr. G.A.M.Vroom, verpleegster in algemene dienst bij de Nationale Federatie het Wit Gele Kruis te Utrecht; Mej. Zr. B. Bilgen, docente, tevens wnd. Adjunct-Directrice van het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam; Mej. Zr. A.F.G.Hulman, verpleegster in algemene dienst bij de Algemene Nederlandse Vereniging “Het Groene Kruis” te Utrecht; Mej. Zr. E. de Waal, Directrice van het Stads en Academische Ziekenhuis te Utrecht; Dhr. C.de Bruijn, hoofdbestuurder van de Nederlandse Christelijke Bond van Overheidspersoneel te 's Gravenhage; Dhr. C.J. de Beer, Bestuurder van de Algemene Nederlandse Ambtenaren Bond te 's Gravenhage; Dhr. E.H.M. Damen, Hoofdbestuurder van de Katholieke Bond van Overheidspersoneel te 's Gravenhage.

De voorzitter kan deskundigen uitnodigen aan de beraadslagingen van de commissie deel te nemen.

Opdracht aan de Commissie:de voorbereiding tot het installeren van een permanent advieslichaam, waaraan een ruime opdracht inzake opleiding en aanverwante vraagstukken wordt verleend....

De Commissie brengt advies uit in 1953.³¹

Opgericht in april 1955:

Stichting tot bevordering van de Opleiding van verplegenden voor leidinggevende functies.

Samenstelling: P.A. Heeres, geneesheer-directeur van het Sint Elisabeth's of Grote Gasthuis, Haarlem, Mr. J.M. Leenders, secretaresse, juridisch medewerkster van de Federatie, Zr. M.A. van Bemmelen, secretaresse van het Nederlands Comité van de Internationale Florence Nightingale Stichting; Zr. A.A. Brij, adjunctdirectrice van het Ziekenhuis Coolsingel Rotterdam, Dr. C.F. Engelhard, oud-directeur van de Willem Arntsz Hoeve, Den Dolder; Zr. J.C. Groneman, adjunct directrice van het Ziekenhuis Ziekenzorg te Enschede; Zr. A.J. Groosjohan, hoofdverpleegster-docente, Ziekenhuis Zuidwal, 's Gravenhage; Zr. J.v.d. Hel, hoofdverpleegster Wilhelmina Gasthuis Amsterdam,; Zr. A.F.G. Hulman, verpleegster in algemene dienst ANV Het Groene Kruis; Zr. G.F.H. te Kieffe, adjunctdirectrice van het

Nationaal Archief, nr. 2.15.40, doos 827

³¹ Querido, A., 1965, *Een eeuw Staatstoezicht op de Volksgezondheid*, pag. 200

Centraal Ziekenhuis, Alkmaar; P.F. van Overbeeke, Inspecteur van Onderwijs en Jeugdzaken Utrecht; P.J. Piebenga, arts, hoofdinspecteur Staatstoezicht Krankzinnigen en krankzinnigengestichten, 's Gravenhage; M.A. Reinalda, voorzitter der Stichting Het Nederlandse Ziekenhuiswezen; Zr. A. Reineke, Voorzitster der Stichting Tijdschrift voor Ziekenverpleging; H.J. Valk, economisch directeur Gemeente Ziekenhuizen Rotterdam; Mej. S.C.H. van Voorst Vader, adjunctdirectrice van de School voor Maatschappelijk Werk Amsterdam; Zr. R.L. van Voorthuysen, adjunct-directrice van het Gemeente Ziekenhuis Zuidwal 's Gravenhage, Dr. A.P. Van der Wey, geneesheer-directeur van het Wilhelmina Gasthuis.

Doel van deze Stichting: ... *Overdracht van de Federatie-opleiding voor leidinggevenden die gesticht was in 1947 (en tegelijkertijd een verlenging van die opleiding) aan deze Stichting. De cursusleidster werd Zr. J. Doorman. Een en ander was het gevolg van studie van deze materie. Een rapport hieromtrent was verschenen in Het Ziekenhuiswezen, 27^e jaargang van november 1954, .. - ...*³²

Op 15 oktober 1955 geïnstalleerd door minister J.G. Suurhoff (PvdA), in 1970 opgeheven door dr. R.J.H. Kruisinga (CHU):

*15 oktober 1955 (Besluit 14646 directie Volksgezondheid Medische Beroepen en Ziektebestrijding) wordt de Commissie Verplegingsaangelegenheden door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid erkend als Voorlopige Verplegingsraad, zoals bedoeld in artikel 9 van de Gezondheidswet (Tweede Kamer, no. 2981)*³³

Samenstelling: eenentwintig personen (9 vrouwen: allen verpleegster; 12 mannen: 7 artsen, twee juristen, 3 vakbondsbestuurders): dr. P.L. Stal (voorzitter), S.H. Hooykaas (secretaris Commissie Inzake Verplegingsaangelegenheden), P.J. Piebenga, hoofdinspecteur van de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid, mr. J.H. Vergragt, hoofd der afdeling Medische Beroepen en Ziektebestrijding van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mr. H.M.L.H. Sark, inspecteur Nijverheids-onderwijs, mej. N.J.A. Groothuizen, directrice van de RK verpleegstersschool Vronesteyn te Voorburg, dr. B.Chr. Hamer, psychiater en adviseur van het Provinciaal Bestuur van Gelderland, dr. P.A. Heeres, hoofd interne afdeling van het Sint Elisabeth's Gasthuis of Grote Gasthuis te Haarlem, dr. Dhr.J.M. Mol, arts te Etten, Y.N. Oosterbaan, geneesheer-directeur van sanatorium Hornerheide te Horn, J.Tromp, geneesheer-directeur van het ziekenhuis Joannes de Deo te 's Gravenhage, eerwaarde zuster Gabriël, secretaresse van de Sint Canisius bond te Nijmegen, zr. B. Bilgen, adjunct directrice van het Algemeen Provinciaal en Stads en Academische Ziekenhuis te Groningen, mevr. zr. M. Coehoorn-Spilker³⁴ van de Willem Arntsz Hoeve te Den Dolder, zr. H.C. Felderhof, adjunct-directrice van het ziekenhuis Eudokia te Rotterdam, zr. A.F.G. Hulman, verpleegster in algemene dienst van het Groene Kruis Utrecht, zr. G.A.M. Vroom, verpleegster in algemene dienst van het Wit-Gele Kruis te Utrecht, zr. M. de Zwart, verpleegster-docente van het Ziekenhuis te 's Gravenhage, G.J. de Beer, bestuurder van de Algemene Bond van Ambtenaren te 's Gravenhage, C. de Bruijn, secretaris van de Groep Volksgezondheid van de Nederlands Christelijke Bond van Overheids personeel te 's Gravenhage, E.H.M. Damen, hoofdbestuur ABVA KABO te Zeist.

Opdracht aan deze Raad:een verdere bestudering van de materie der opleidingen van de verplegenden.....

³² Zie Tijdschrift voor Ziekenverpleging van 15 november 1954 en Tijdschrift voor Ziekenverpleging, 9, nr. 9, 1 mei 1955 pag. 218-9.

³³ Dit besluit is te vinden in Nationaal Archief, invoernummer no. 5.004.3034, Archief Geneeskundige Hoofdinspectie op de Volksgezondheid, stuk 814, Instelling, samenstelling en notulen van de Commissie Verplegingsaangelegenheden.

³⁴ Mevrouw M. Coehoorn-Spilker had de B-opleiding gevolgd in Santpoort (begonnen in 1920). In 1924 vertrok ze voor een jaar naar Engeland als au pair; ze zou de tijd daar ook gebruiken om cursussen te volgen in het Maudsley Hospital in Londen. Met de opgedane kennis over resocialisatie en rehabilitatie van patiënten ging ze terug naar Nederland en werd in 1931 door Engelhard aangenomen als eerste 'psychiatrisch maatschappelijk werkster' bij de buitendienst van het W.A. Huis te Utrecht. Van 1947 tot 1960 functioneerde ze als directrice verpleging in de WA-Hoeve. Ze was een goede kennis en de naaste buurvrouw van August Stärcke. (Informatie gekregen van haar dochter.)

De Voorlopige Verplegings Raad brengt adviezen uit in 1955 en 1959.³⁵

NB: De Voorlopige Verplegingsraad werd –na protest tegen haar eenzijdige (Algemene Gezondheids Zorg) samenstelling door de hieronder vermelde Commissie van Tien (opgericht in 1955)- in juli 1959 –en op advies van D.G. Muntendam, zie Nationaal Archief, Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke volksgezondheid 1949-1994, invoernummer 5.005.5035 doos 237, overleg van de DG met de Inspectie 1951-1960- door Minister mr. dr. Ch.J.M.A. van Rooij (KVP) uitgebreid met twee leden vanuit de psychiatrie. Dit waren: dr. J. Westerhuis, geneesheer-directeur van de psychiatrische inrichting te Warnsveld en dr. J.A. Verheul, geneesheer-directeur van de H. Willibrordus Stichting te Heiloo.³⁶

In 1954 geïnstalleerd door de sectie B-verplegenden uit de Sint Canisius Bond:

Werkgroep Bijcholingscursus B-verplegenden

Samenstelling: broeder Leo (Broeders Penitenten van Boekel), broeder Dubritius (Broeders van Liefde uit Noordwijkerhout), zuster Servatius (Zusters van Liefde Noordwijk).

Opdracht aan de werkgroep:..... een waardevolle bijscholingscursus te ontwikkelen voor B-verplegenden die hun kennis up to date willen brengen, ofwel met het oog op betere zorguitvoering, ofwel met het oog op een leidinggevende taak.....

De Sectie B-verplegenden organiseerde in 1957 maandelijks een studiedag voor B-verplegenden waaraan grote behoefte bestond en reikte met ingang van 1958 haar eerste certificaten uit. Deze Stafcursus (later wel ‘Verdiepingscursus voor psychiatrisch verplegenden’ geheten werd in elk geval tot ver in de jaren zestig gegeven. (blijkt o.a. uit eerste certificaat uit 1958, en een certificaat uit 1966 (van Gerard Versteeg) uit 1966.³⁷

In 195.? geïnstalleerd door de Vereniging van Psychiatrische Ziekenhuizen in Nederland:

De Opleidingscommissie

Samenstelling van de commissie: Dr. B. Chr. Hamer, Voorzitter, H. Piccardt, secretaris, P.J. Piebenga, penningmeester, Dr. C. Manse en dr. A. Sunier.

Opdracht aan de commissie: Advies uit te brengen over de sociaal-psychiatrische opleiding van gediplomeerden B.

De Commissie bracht Rapport uit in 1955.³⁸

In 1955 geïnstalleerd op initiatief van de Vereniging voor Psychiatrische Inrichtingen in Nederland, de Vereniging van R.K. Gestichten en Inrichtingen voor Krankzinnigen en Zwakzinnigen en het Sociaal Psychiatrisch Studiegezelschap:

De Commissie van Tien.

Samenstelling: dr. Joh. van der Spek (’s Gravenhage, voorzitter), Broeder Dubritius (Centrum St. Bavo, Noordwijkerhout, secretaris), dr. N. Speijer (’s Gravenhage), dr. C.W. du Boeuff (Amersfoort), dr. H. Bouman (Bennebroek), mr. T. de Jong Tzn (’s Gravenhage), mr. A.P. Korthals Altes (Zeist), dr. F.J.M. Schmidt (Leur), dr. J.P. de Smet (Heiloo), dr. J. Westerhuis (Warnsveld). (Tien mannen: zeven artsen, twee juristen, één broeder. De broeder voert het secretariaat.)

³⁵ Voorlopige Verplegings Raad, (1955) Rapport Heelsum, in *Het Ziekenhuiswezen* 28; Voorlopige Verplegings Raad (1960), Het Rapport Ziekenverzorgster, in *Het Ziekenhuiswezen*, 33 (1) 3-12; Rapport Basisdiploma Verpleegster, in *ibidem*, 13-24; Rapport Basisdiploma Verpleger, in *ibidem* 25-29

³⁶ Minister Van Sociale Zaken en Volksgezondheid Dhr. Mr. Dr. Ch. J.M.A. van Rooij, Brief aan de Vereniging van Psychiatrische Inrichtingen in Nederland, d.d. 31 juli 1959, Nationaal Archief, invoernummer 2.15.40, doos

³⁷ Zr. Gabriël, *De Sint Canisiusbond, Bond van hier te lande werkzame religieuze-verplegenden*, (Nijmegen, Sint Canisiusbond, 1960), 7.

³⁸ Rapport Nieuwe leerstof voor de B-verpleging, vermeld in Koopman, P. (1970), *De opleiding tot psychiatrisch verplegende in ontwikkeling?*, Nijmegen, Katholieke Hogere School voor Verplegenden.

Opdracht aan de Commissie: in reactie op het verslag van een te Heelsum gehouden conferentie (7-11 februari 1955) over een 'interimrapport' van de Commissie Verplegingsvraagstukken over de opleiding van verplegenden, een commissie te zijn van zeer deskundigen op het terrein van de psychiatrie en de neurologie waarin alle richtingen vertegenwoordigd zijn, zodat zij gelijktijdig hun stem kunnen laten horen bij vraagstukken die van groot belang zijn voor de arbeid op dit terrein.....

De Commissie brengt advies uit in augustus 1958.³⁹

In februari 1957 geïnstalleerd door de gezamenlijke examencommissies van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie, de Vereniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken en de Vereniging van R.K. Gestichtsartsen:

De Studiecommissie Gezamenlijke examencommissies ofwel Commissie Westerhuis.

Samenstelling: dr. J. Westerhuis (voorzitter), dr. C.J. Kamp (secretaresse; zij werd in deze rol opgevolgd door dr. C.A. Tettelaar), dr. R. Zijlstra, A. Tiersma (deze vier –van wie Tiersma overleed- namens de NVP&N); dr. F.J.M.Schmidt, dr. P.A.F. van der Spek, dr. J.A. Verheul (Vereniging van R.K. Gestichtsartsen); H. Bouman, P.G. Boswijk en dr. H. van der Drift (Vereniging tot Christelijke Verpleging van Geestes- en Zenuwzieken). (Negen mannelijke geneesheren).

Opdracht aan de Commissie: ...het opstellen van een rapport over een vernieuwde B-opleiding, waarin de wensen en voorstellen van alle drie de examencommissies neergelegd zijn.....

De Commissie brengt een concept advies uit op 28-3-1958, en definitief advies uit in 1959.⁴⁰ Ook publiceert ze een concept praktijk- en rapportenboekje, dat vanaf 1959 als 'Inlegvel' in officieel gedrukte Praktijk- en Rapportenboekjes van de leerlingen B-ziekenverpleging wordt opgenomen.⁴¹

In 1955 geïnstalleerd op initiatief van zr. F. Meyboom, zr. A. Fischer (Hogere School voor Verplegenden Nijmegen), br. Sergius (burgernaam: P. Stevens, Sint Willibrordus Stichting Heiloo) en br. Andreas (burgernaam: A. van den Hurk, Voorburg Vught):

Studiegroep leidinggevende B-verplegenden

Samenstelling: divers. Eerste informele bijeenkomst bij Meyboom thuis 22/10/1955.⁴² Later moet men uitwijken naar instellingen omdat de toeloop te groot wordt. Een bijeenkomst met de Cie Westerhuis vindt plaats op 25-10-1958.⁴³ Tijdens de zesde (??) bijeenkomst van deze Studiegroep (25-4-1962 in Vogelenzang te Bennebroek; de Werkgroep vergaderde eens per half jaar) waren negentig verplegenden aanwezig uit 34 inrichtingen of ziekenhuizen. De namen die in de notulen voorkomen zijn van zr. Fischer, eerwaarde soeur Gaudentis (Venraij), eerwaarde broeder Andreas (Vught), eerwaarde Zuster Servatius (Noordwijkerhout), eerwaarde Broeder Lucas (Apeldoorn), eerwaarde broeder Ferdinandus (Boekel); een bijeenkomst op 27-9-1962 op Sint Anna te Venraij leverde in de notulen de namen van zr. Fischer, Broeder Alexander, broeder Ferdinandus, eerwaarde zuster Alma (St.

³⁹ Men zocht uitdrukkelijk samenwerking met de Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie, de Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken, en met de Vereniging van R.K. Gestichten en Inrichtingen voor Krankzinnigen en Zwakzinnigen. Zie: Van der Spek, J., eerwaarde broeder Dubritius, Speijer, N. en Westerhuis, J. (1958), *Nota Commissie van Tien*, Nationaal Archief, invoernummer 2.15.40, doos 1219. Men dringt aan op Opname van de voltallige Commissie van Tien in de Voorlopige Verplegings Raad. Slechts twee leden worden benoemd.

⁴⁰ Westerhuis, J. en Kamp, C.J. (1959), Rapport Diploma-B, uitgebracht door de Commissie Westerhuis, Semi-statisch Archief Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Archief directie MBO, 1.772.....(aanvullen!!)

⁴¹ Dit blijkt uit de Praktijk- en Rapportenboekjes van mensen die tussen 1959 en 1970 aan de B-opleiding begonnen.

⁴² Zie: A.E. van de Leest, 'Contact hoofden van psychiatrische inrichtingen', *Tijdschrift voor Ziekenverpleging*, 9, 1955: 573.

⁴³ Koopman, P. (1970). *De opleiding tot psychiatrisch verplegende in ontwikkeling?*, Nijmegen, scriptie Katholieke Hogere School voor Verplegenden

Radboud Ziekenhuis Nijmegen), eerwaarde zr. Maria Gemma (Leur), broeder van Heijningen (Vught), zr. Spee en zr. Hoiting (Zon & Schild Amersfoort), broeder F. Kramer (Franeker), eerwaarde broeder Adelbertus (Vught), zr. Van de Meeberg (Endegeest met Voorgeest te Oegstgeest), eerwaarde Broeder Henricus (Venraij), broeder H. Mulder (Beilen), eerwaarde broeder Adrianus (Heiloo), zr. Francken (St. Radboudziekenhuis, Nijmegen) en broeder van de Weide (Willem Arntszhuis Utrecht). Op 30 september 1967 bleek de Studiegroep nog steeds te bestaan; dit keer kwam ze bijeen in Bloemendaal te Loosduinen en sprak aldaar met ir. L.G.M. Rombouts van het Bouwcentrum Rotterdam over de richtlijnen voor de nieuwbouw en verbouw van psychiatrische ziekenhuizen. Wat de Studiegroep zelf betreft, kwam men tijdens deze vergadering overeen dat voortaan halfjaarlijks vergaderingen zouden worden gehouden en dat elke psychiatrische inrichting één tussenpersoon zou benoemen om notulen en convocaties naar toe te zenden. Op de lijst staan nu 48 grote psychiatrische inrichtingen/ziekenhuizen met hun contactpersonen; enkele katholieke instellingen onder hen worden zelfs tweemaal vertegenwoordigd, zowel namens de mannen- als namens de vrouwenkant. In totaal staan 25 mannen als contactpersonen opgevoerd, naast 23 vrouwen. Men sprak af de volgende keer te spreken over 'biochemie, moderne research'. Op zaterdag 29 maart 1969 kwam men bijeen in het Wilhelmina Gasthuis en besprak de herziening van de B-opleiding.

Opdracht aan de Studiegroep: ...het houden van bijeenkomsten ter uitwisseling van ideeën over onderwerpen die de B-verplegenden aangaan; kwesties betreffende de opleiding, maar ook kwesties inzake beroepsuitoefening, de problemen waarmee men geconfronteerd wordt etcetera.....

De Studiegroep brengt samen met de Commissie Westerhuis op 15 februari 1966⁴⁴ een nota (het zg. 'blauwe boekje'⁴⁵) uit over de meest wenselijke opzet van de verpleegopleidingen na het van kracht worden van de Mammoetwet; ook tekent zij samen met de hieronder vermelde Werkgroep Concept Praktijkboekje voor diverse concepten die in 1962, 1963, 1967 en 1968 in het land werden verspreid.⁴⁶

In april 1959 gesticht door de Studiegroep Leidinggevende verplegenden en de Commissie Westerhuis: Werkgroep B-opleiding van de Voorlopige Verplegingsraad.

Namens de VVR: P.L. Stal, Br. C. de Bruyn, Zr. M. Coehoorn, Dr. B. Hamer, Zr. S. Hooykaas, P.J. Piebenga, J. Verheul, J. Westerhuis.

Als toegevoegde deskundigen: Br. Andreas (Voorburg, Vught), Zr. Van Bemmelen, Dr. Du Boeuff, Dr. H. van der Drift, Zr. A. Fischer (WA Hoeve), Zr. N. van Hek, Zr. F. van Keeken, Dr. A. Lottgering, Zr. Servatius, Dr. N. Speyer, dr. R. Zijlstra.

Dezen beraadden zich achtereenvolgens over: het eigene van de B-opleiding, het werk in de psychiatrische inrichting, de verschillende functionarissen in de psychiatrische inrichting, de somatisch-technische verplegingswerkzaamheden in de psychiatrische inrichting, de opleiding

⁴⁴ Het betreffende stuk (mij ter hand gesteld door A.C. Lit, waarvoor dank) is zelf niet gedateerd. Uit correspondentie eromheen blijkt dat het ergens in 1965 of begin 1966 verschenen moet zijn. De Nota werd geschreven op basis van een eerder discussiestuk van A.C.Lit uit juni 1964, dat intensief met tal van betrokkenen (o.a. met de drie examencommissies en met een studiegroep van leidinggevende verplegenden) is besproken. Ook is dit voorgaande discussiestuk kennelijk in 1965 reeds in de week gelegd bij diverse betrokken partijen, o.a. bij W. (of M? zijn voorletter is niet leesbaar op de kopie van de brief in mijn bezit) Goote, Inspecteur Generaal van het Ministerie van Onderwijs, (hij reageerde bij brief van 15-9-1965) en bij dr. J.B.M. Veraart, Hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid. (Veraart reageerde erop bij brief van 10-12-1965.) Beide brieven zijn mij in 1994 toegezonden door A.C.Lit. Uit een toespraak van broeder Andreas van den Hurk, hoofd van de verplegingsdienst van Voorburg te Vught, d.d. 26 mei 1966 op een studie dag van de Vereniging van Katholieke Vereniging van Inrichtingen voor behandeling en verpleging van geestelijk gestoorden, uitgetypt op 7 juni 1966, bleek dat het stuk op 15 februari 1966 publiek is verscheen; uit een toespraak van P.A.F. van der Spek d.d. 18-7-1966 bleek dat het stuk op 1 maart 1966 in de TVZ werd gepubliceerd. (Archief studiegroep leidinggevende verplegenden).

⁴⁵ Jacobs, D. (1977). Ervaringen met de B-opleiding, enkele indrukken uit verschillende perioden, in *Onderwijs & gezondheidszorg*, (1), 3, 15-18

⁴⁶ De drie gezamenlijke examencommissies van Nederlandsche Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie, Vereniging van Katholieke Gestichtsartsen en Vereniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken (1966). *De opleiding in de Verpleegkunde*. Mij toegezonden door A.C. Lit als een klein boekje van 24 pagina's (dubbel gevouwen A-5jes).

tot het B-diploma, gesplitst in de volgende onderdelen: toelatingseisen 1^e, 2^e en 3^e leerjaar, overgangs- en eindexamens. (Koopman, 1970, 46).

Op 21 mei 1960 geïnstalleerd door de Staatssecretaris van Onderwijs Kunsten en Wetenschappen G.C. Stubenrouch, nr. 36383 I, onderafdeling Sociaal Pedagogisch Onderwijs en de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Commissie van Overleg Onderwijs-Volksgezondheid (COOV).

*Samenstelling*⁴⁷: Voorzitter P.L.Stal, arts, plaatsvervangend directeur-generaal voor de Volksgezondheid; Mr. J.G.M. Broekman, directeur-generaal voor het onderwijs; H.J. Dijkhuis, arts, geneeskundig hoofdinspecteur voor de volksgezondheid; mr. H.M.L.H. Sark, inspecteur van het sociaal-pedagogisch onderwijs te 's Gravenhage; Mr. J.H. Vergragt, chef van de afdeling Medische Beroepen en Ziektenbestrijding te Den Haag; Mr. M.D. van Wolferen, chef van de onderafdeling Sociaal Pedagogisch onderwijs te Den Haag; secretaris P.N.Helsloot, ambtenaar bij de onderafdeling sociaal pedagogisch onderwijs. (Zeven personen, allemaal mannen, geen enkele verplegende.)

Taakstelling:.... de commissie zal zich – in het kader van de voorbereiding op de wet op het voortgezet onderwijs van 1960⁴⁸ - bezighouden met vraagstukken betreffende de opleiding voor de beroepen op het terrein van de volksgezondheid, voor zover deze opleidingen niet tot het hoger wetenschappelijk onderwijs moeten worden gerekend....

De Commissie bracht advies uit ... ??

Op 22 juni 1962 geïnstalleerd door de Studiegroep van Leidinggevende Verplegenden in overleg met de Commissie Westerhuis:

Werkgroep Concept Praktijkboekje.

Samenstelling: eerwaarde broeder Alexander (burgernaam: A. Wesel, St. Joseph Stichting, Apeldoorn), broeder Bassianus (burgernaam: P.F. Rooyackers, Sint Willibrordus, Heiloo), zuster Servatius (burgernaam: A. Bellemakers, Noordwijkerhout), zr. W. Zeldenrijk (Valeriuskliniek, Amsterdam), broeder H. Piers (Licht & Kracht, Assen), eerwaarde zuster Gaudentis (burgernaam: ?? Sint Anna, Venraij) (later werd deze Werkgroep nog aangevuld met anderen; ook reageerden vele leidinggevende verplegenden op de concepten, bv. broeder Bosco (Jos) Verdel, zr. Fischer, broeder F. Kramer e.v.a.) (aantal variabel, allemaal verplegenden, mannen en vrouwen min of meer gelijkwaardig in aantal).

Opdracht aan de Werkgroep: ...de samenstelling van een eigentijds concept-praktijk- en rapportenboekje.....

De Werkgroep brengt haar conceptboekje een paar keer in aanzienlijke oplagen in eigen beheer uit (o.a. in 1962, 1963, 1967 en 1968), en spreekt in april 1963 met de Commissie Westerhuis, doch verder kwam het niet.⁴⁹

Op 10-8-1961 geïnstalleerd door minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. G.M.J. Veldkamp:

De 'Werkgroep Verpleegsterstekort'.

⁴⁷ C. Ouwehand, 'Commissie van overleg onderwijs-volksgezondheid', *Het Ziekenhuiswezen*, 33, 7, 1960: 205-6.

⁴⁸ P.A.F. van der Spek, *Toekomstlijnen voor de verpleging*, Lezing op de vergadering van de Katholieke Vereniging van Inrichtingen voor behandeling en verpleging van geestelijke gestoorden in Voorburg te Vugth, 26-5-1966, pag. 9. Van der Spek vermeldde in deze lezing dat de Commissie tot uitgangspunt had genomen dat wanneer tijdens de opleidingen geen sprake was van zelfstandige werkzaamheid van de leerling in de praktijk, het de voorkeur verdiende op zowel opleiding als uitvoerend werk onder Sociale Zaken en Volksgezondheid te laten vallen. (10) Kennelijk had men in 1966 dat standpunt verlaten. Toen vond men dat er samenwerking zou moeten bestaan tussen twee ministeries.

⁴⁹ Bron: Stukken van de Werkgroep Praktijk- en Rapportenboekje 1962 - 1971, aan mij uitgeleend door broeder Alexander Wesel uit Apeldoorn. Tevens: Praktijk en Rapportenboekje bij het Diploma Ziekenverpleging B zoals uitgereikt tussen 1959 en 1973. Bij de regeling van 1970 werd het Praktijk- en rapportenboekje ingetrokken en vervangen door een Overzicht Praktijk Opleiding. Dit werd herzien in 1975, en 1977 en in 1986 vervangen door een Praktijkopleidingsboek.

Samenstelling: Voorzitter: A. Querido, secretaris: mej. E. Weyland, hoofdcommissies bij het departement van sociale zaken en Volksgezondheid. Zeven *permanente* leden: A. Querido, mej. zr. B. Bilgen (Academisch Ziekenhuis Groningen), B.T.G.de Jong (Academisch Ziekenhuis Maastricht), dr. M.W. Jongsma (directeur-geneesheer Academisch Ziekenhuis Leiden), J.P. de Smet (St. Willibrordus Stichting, Heiloo), H. Verwey Jonker (lid Sociaal Economische Raad), Mr. J. de Vreeze (secretaris generaal Nationale Federatie Wit Gele Kruis, Utrecht).

Zes *adviserende* leden: Dr.J.J. Brutel de la Rivière (ministerie van Onderwijs Kunsten en Wetenschappen), H.J. Dijkhuis (hoofdinspecteur Volksgezondheid), P. Knop (directeur Rijksarbeidsbureau), P.J. Piebenga (hoofdinspecteur Geestelijke Volksgezondheid), P.L. Stal (voorzitter Voorlopige Verplegings Raad), J.B.M. Veraart (geneeskundig inspecteur Geestelijke Volksgezondheid Den Bosch).

Genood tot commentaar/inspraak: Stichting het Nederlands Ziekenhuiswezen, Federatie van Verenigingen die de belangen van de verpleging en de verplegenden behartigen; dr. J.H. Baay (Inst. Sociale Geneeskunde Universiteit Utrecht), dr. R. de Moor (Instituut Voor Arbeidsvraagstukken Tilburg), mej. J.P.Schieven (inspectrice Nijverheidsonderwijs Deventer).

Samenstelling vaste commissie: Acht personen: vijf mannen: vier artsen en een jurist; drie vrouwen: een secretaresse, een hoofdzuster en een econome.

Opdracht aan de Commissie: een heldere analyse te geven, alsmede al die maatregelen te inventariseren –zowel voor Overheid als maatschappij- die het verpleegsterstekort zouden kunnen verminderen in het belang van een goede functionering van onze volksgezondheid....
De Commissie bracht op 13 juni 1962 rapport uit.⁵⁰

In 1966 geïnstalleerd door de besturen van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie en de Nationale Federatie voor Geestelijke Volksgezondheid:

Commissie Speijer

Samenstelling: de zenuwartsen dr. J.Th.M. Dewez (tot 1967), Chr. Van Ree, dr. R.G. Stein en prof. dr. N. Speijer (Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie); De Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid had afgevaardigd Mr. J.F. Hornstra (CICSA), mej.C.L.M. Janssen van den Doornmalen (Aemstelhorn) en mej. C.A.M. Verbeek (Seminarium voor praktische gezondheidszorg). Het secretariaat was in handen gelegd van mevr. drs. L.M.Ch. van Boxtel-Michiels en Mr. H.J. van Heek; en Mr. J. Le Poole, directeur van het bureau van de Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid woonde enige vergaderingen bij. De meeste mensen uit de Commissie behoorden ofwel tot de permanente commissie voor de sociaal psychiatrische opleiding van gediplomeerden B, opleidingsinstituten of het sociaal psychiatrisch studiegezelschap.

Opdracht aan de Commissie:de opleiding 'B-nazorg' moderniseren en ingrijpend verbeteren...

De Commissie bracht rapport uit in 1969.⁵¹ Men nam conform dit rapport examens af per 1971, in Amsterdam en in Leusden.

Op 26 oktober 1966 geïnstalleerd op initiatief van Hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid, dr. J.B.M. Veraart en Directeur-Generaal van de Volksgezondheid dr. R.J.H. Kruisinga (CHU):

Commissie Voorbereiding Herziening B-opleiding

⁵⁰ Querido A. (1964), Rapport uitgebracht door de Werkgroep Verpleegsterstekort, *Verlagen en mededelingen betreffende de Volksgezondheid* (5), 726-776 (in deze tekst staat de datum 13 juni 1962 van dit Rapport afgedrukt.) Met dank aan W. van der Windt voor dit rapport.

⁵¹ N. Speyer. (1969), Rapport betreffende de opleiding tot verpleegkundige voor sociaal-psychiatrisch werk, Utrecht, Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie.

Samenstelling volgens interimrapport dat dateert van 1967 en 9 pagina's telt: (ingezien in museum Zon & Schild, Amersfoort): dr. J.B.M. Veraart (hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid), mej. E.I. Weyland (secretaresse, ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid), eerw. Br. Andreas van den Hurk, (voorburch Vught), C. Buis (Deltaziekenhuis Poortugaal), dr. H. v.d. Drift (Wolfheze, Wolfheze), dr. D. Jacobs (Psychiatrisch Centrum Zon & Schild, Amersfoort), br. F. Kramer (Franeker), Zr. J. Postma, verbonden aan de Stichting Geestelijke Volksgezondheid Gelderland, eerwaarde zr. Servatius (St. Bavo, Noordwijkerhout), Dr. R. Zijlstra (GHIGV).

Samenstelling volgens definitief rapport: dr. J.B.M. Veraart (hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid), dhr. J. de Vries (hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen (MBO) van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid), mej. E.I. Weyland (secretaresse, ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid), dr. P.A.F. van der Spek (geneesheer directeur St. Bavo te Noordwijkerhout), dhr. H. van der Drift (geneesheer-directeur van Wolfheze te Wolfheze), dr. C. Steketee, (geneesheer-directeur van de Mr. Willem v.d. Berg Stichting te Noordwijk), dr. J. Westerhuis (geneesheer-directeur van Psychiatrische Inrichting Het Groot Graffel te Warnsveld), eerwaarde broeder Amantius (St. Joseph Gesticht Apeldoorn), dr. D. Jacobs en zr. J.L. Hoiting (Psychiatrisch Centrum Zon & Schild, Amersfoort), eerwaarde zr. Servatius (St. Bavo, Noordwijkerhout), dr. B.T.G. de Jong (arts te Voorburg), mej. zr. M. de Zwart (Gemeenteziekenhuis, 's Gravenhage). (Negen mannen: zeven arts of psychiater, een jurist en een broeder; vier vrouwen, allen verpleegster of docente in de B-verpleging).

Opdracht aan de Commissie:binnen het kader van de wijze waarop de gehele ziekenverpleging in Nederland zich zal moeten ontwikkelen te komen tot een nieuwe concept-beschikking voor de B-opleiding, die aansluit op de herziene beschikking A-opleiding..... De Commissie maakt –samen met de Studiegroep leidinggevende verplegenden- een concept-rapport –vooral met betrekking tot de omschrijving van psychiatrisch verpleegkundig handelen- dat dient als basis voor de Departementale Commissie Herziening B-opleiding in 1967.⁵²

Geconvoceerd op 27 oktober 1966 door dr. R.J.H. Kruisinga (directeur-generaal van de Volksgezondheid tot hij op 5 april 1967 staatssecretaris⁵³ wordt, lid van de CHU), op verzoek van de Contactcommissie van de vereniging van Psychiatrische Inrichtingen in Nederland en de Katholieke Vereniging van Inrichtingen voor Behandeling en Verpleging van Geestelijk Gestoorden:

Eenmalige vergadering te Leidschendam, van alle belanghebbenden op het gebied van de verpleging, over het 'blauwe boekje' van de Gezamenlijke Examencommissies in de psychiatrie:

Samenstelling: dr. R.J.H. Kruisinga (Directeur Generaal van Volksgezondheid, voorzitter), J.B.M. Veraart en R. Zijlstra (geneeskundig hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid), J.v.d. Kluit en mej. zr. S.H. Hooykaas (geneeskundige hoofdinspectie van de Volksgezondheid), dr. J. Westerhuis en dr. A.C. Lit (Vereniging van Psychiatrische Inrichtingen in Nederland), dr. J.A. Verheul (Katholieke Vereniging van Inrichtingen voor Behandeling van Geestelijk Gestoorden, dr. D. Jacobs en dr. C.A. Tettelaar (Studiecommissie B-opleiding), mej. zr. A. Schras en mr. J. van Haselen (Stichting Het Nederlandse Ziekenhuiswezen), mej. zr. S.C.H.M. de Theije (Vereniging van Katholieke Ziekenhuizen), dhr. G.J. Hoek -Boldershof, Druten- en mej. dr. T. Pouwels -Willem van de Berg Stichting,

⁵² Dit blijkt uit de notulen van de Studiegroep B-verplegenden van een vergadering d.d. 29 maart 1969 in het Wilhelmina Gasthuis, alwaar A. van den Hurk de voorgeschiedenis tot latere nota's uit de doeken deed; deze notulen zijn een gift uit het persoonlijk archief van J.G.M. (Zwanikken-) Leenders.

⁵³ Haan, Ido de en Jan Willem Duyvendak (red.), *In het hart van de verzorgingsstaat, Het ministerie van maatschappelijk werk en zijn opvolgers (CRM, WVC, VWS), 1952-2002*, (Zutphen: Walburg Pers, 2002), 370.

Noordwijk- (Opleidingscommissie voor zwakzinnigenverpleging), mej. zr. M. van Driel Krol, en eerwaarde zuster Servatius (Federatie van Verenigingen die de verpleging en andere onderdelen van de gezondheidszorg bevorderen), dhr. C. de Bruijn, dhr. J.A. Idenburg en dhr. F.H.H.M. van Hest (Samenwerkende Bonden van Overheidspersoneel), dhr. A.B. van Son (ministerie van Onderwijs en Wetenschappen), dr. P.C.J. van Loon, mr. J. de Vries, drs. A.M.C. Emich en mej. E.I. Weyland (ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid). (Achtien mannen: tien artsen, twee juristen, een doctorandus, twee vakbondsbestuurders (van wie één een voormalig B-verpleegkundige is), een bestuurder van het ziekenhuiswezen, een waarnemer van het ministerie van Onderwijs (eerste keer!) en zes vrouwen: een arts, een secretaresse en vier verpleegsters/docenten van wie één werkzaam is bij 'Het ziekenhuiswezen' en twee werkzaam zijn voor de Federatie van verplegenden).

Opdracht aan de vergadering:te spreken over twee onderwerpen: de herziening van de beschikking B-diploma zodat deze aansluit bij de gewijzigde beschikking Diploma A, het voorstel van de Studiecommissie Gezamenlijke Examencommissies in de psychiatrie in relatie tot de op handen zijnde wijziging van Diploma A die in september zal worden gepubliceerd⁵⁴, in relatie tot de Volksgezondheidsnota en de begrotingsbehandeling van september 1966, alsmede in relatie tot de Wet op het Leerlingwezen van 12 mei 1966 (Staatsblad 215) en een tweetal artikelen in Het Ziekenhuiswezen van juni 1966....⁵⁵

Deze vergadering komt tot de conclusie dat het wenselijk is een werkgroep op te richten onder voorzitterschap van dr. Veraart die zich bezig zal houden met het vraagstuk 'wat is verplegen?'

24 november 1966:

Opnieuw wordt een vergadering gehouden op initiatief en onder leiding van R.J.H. Kruisinga in zijn rol van directeur-generaal volksgezondheid.

Samenstelling: onbekend.

Deze vergadering besluit dat het wenselijk is een *Commissie* te installeren die de noodzaak van een *Hogere Beroeps Opleiding Verplegenden (Commissie van Loon)* onderzoekt, terwijl daarin de vraagstelling van de op basis van de 27 oktober 1966-vergadering op te richten werkgroep o.l.v. Dr. Veraart zal worden betrokken.⁵⁶

Samenstelling: dr. P.C.J. van Loon (SoZa&Vo, voorzitter) en (niet bij naam genoemde) vertegenwoordigers van: Het Nederlands Ziekenhuiswezen, Vereniging van Katholieke Ziekenhuizen, Nationale Federatie het Wit Gele Kruis, Algemene Nederlandse Vereniging Het Groene Kruis, Protestants Christelijke Vereniging Het Oranje Groene Kruis, Federatie van Verenigingen die de Verpleging en andere onderdelen van de gezondheidszorg bevorderen; Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid; Federatie (Vereniging) van Psychiatrische Inrichtingen in Nederland (VEPIN); Katholieke Vereniging voor inrichtingen voor behandeling en verpleging van geestelijk gestoorden; drie bonden van overheidspersoneel; Geneeskundige Hoofdinspectie en de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid; het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Opdracht aan de Werkgroep:de vraagstelling over 'wat is verplegen' te behandelen, het bestuderen van mogelijkheden van nieuwe ingangen tot opleidingen op het gebied van de verpleging en te adviseren over de functies waarvoor men een HBO opleiding wenselijk achtte.

⁵⁴ Dat was onjuist: het was 14 oktober 1966 toen deze wijziging in de Staatscourant stond.

⁵⁵ Te weten: Godfried, E.M., 'De stand van zaken bij de nieuwe verpleegstersopleiding' in *Het Ziekenhuiswezen*, (1966), nummer 6. (p. 199) en Jacobs, D., 'Problemen rond de B-opleiding' (ibidem, p. 200-203). Beide publicaties waren gedrukte versies van lezingen zoals gehouden in de voorjaarsvergadering van de Geneeskundige Vereniging tot bevordering van het Ziekenhuiswezen d.d. 23 april 1966.

⁵⁶ Loon, P.C.J. van, Eindrapport van de Commissie Hogere Beroepsopleiding Verplegenden, (Leidschendam: Verslagen en Mededelingen Volksgezondheid nummer 24 (1969), 5.

De Commissie splitst zich per direct op in drie subwerkgroepen, die alle drie op afzonderlijke vragen ingaan en op uiteenlopende data in het voorjaar van 1968 aan hun voorzitter rapporteren. De drie rapporten als geheel worden in een vergadering d.d. 4 juni 1968 plenair besproken, en daarna wordt besloten deze drie rapporten in één te bundelen en te presenteren.

Werkgroep I.

Samenstelling: dr. J.B.M. Veraart (Geneeskundige Hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid, voorzitter en mej. E. I. Weyland als secretaris), Dhr. C. de Bruijn, (Ned. Chr. Bond van Overheidspersoneel, groep Volksgezondheid), Mej. M. van Driel Krol (verpleegster in algemene dienst van de Ned. Vereniging van Verpleegkundigen); drs. A.M.C. Emich (directoraat-generaal Volksgezondheid), Dr. C.A. Graafland (Geneesheer-directeur van het St. Elisabeths of Grootte Gasthuis te Haarlem), Dr. D. Jacobs (geneesheer-directeur van Zon & Schild en Hebron te Amersfoort en van het Ned. Hervormd Psychiatrisch Ziekenhuis voor Bejaarden Oranje Nassaus' Oord te Renkum); dr. J. van de Kluit, arts (Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Volksgezondheid), dr. A.C. Lit (geneesheer-directeur van het Chr. Sanatorium voor Neurosen en Psychosen te Zeist); Dr. H. Loois (Geneesheer-directeur van de Psychiatrische Inrichting Willem Arntsz Huis te Utrecht); dhr. H. Piers, (docent verpleegkundige psychiatrische inrichting Licht en Kracht te Assen); Mej. C. Slotboom (verpleegster bij de Geneeskundige Hoofdinspectie Volksgezondheid); dhr. J. Veerman (geneesheer-directeur van de Inrichting voor Zwakzinnigen Groot Schuylenburg te Apeldoorn); Mej. C.A.M. Verbeek (adjunct-directrice Seminarium voor Praktische Gezondheidszorg te Utrecht) en dr. R. Zijlstra (geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid.) (Conclusie: 12 mannen, onder wie 5 psychiaters, 3 gewone artsen, 1 arts uit de zwakzinnigenzorg, 1 beleidsmaker, en 2 mannen uit de wereld van de psychiatrische verpleegkunde afkomstig; een van de laatste twee tevens vakbondsman) plus 4 vrouwen, van wie één secretaris, 1 beleidsverpleegkundige uit de sfeer van de belangenbehartiging; 1 inspectrice, en één voormalig B-verpleegkundige die nu adjunctdirectrice was van een Hogere School. In totaal dus 16 betrokkenen, van wie de meerderheid man was, en van wie tevens de meerderheid wel 'iets' met de GGz had.)

Opdracht aan Werkgroep I: Een studie maken over wat 'verplegen' is, uitgaande van de stand van de wetenschap, de beroepenindeling en de institutionalisering van dit beroep in gezondheidsbedrijven....

Veraart rapporteert aan de voorzitter op 28 maart 1968. **Zeer opmerkelijk is de keuze om in dit rapport niet langer te spreken van 'verplegenden' of van 'verplegers en verpleegsters', doch louter van 'verplegers', waar men dan ook de verpleegsters mee bedoelt.** In de vakliteratuur, zo stelde men, werd meestal gebruik gemaakt van de definitie van Virginia Henderson:

'De individu, ziek of gezond, bij te staan in het volbrengen van die activiteiten, die bijdragen tot gezondheid of herstel, (of te helpen vredig te sterven wanneer geen herstel meer mogelijk is), die deze individu zonder hulp zou kunnen verrichten als hij de nodige kracht, het nodige wilsvermogen en de nodige kennis daartoe bezat. De verplegende dient dit te doen op zulk een wijze, dat de geholpene zo snel mogelijk weer onafhankelijk wordt.' (zie het rapport, pag. 13)

De werkgroep vatte dit als volgt samen: 'Verplegen is het systematisch begeleiden van een individu, gehandicapt dan wel bedreigd door een stoornis, met als doel dat deze mens onder optimale condities kan functioneren'. (13) De werkgroep koos ervoor de radicale kritiek van Arie Querido uit de paragraaf 'Verpleging' uit het hoofdstuk 'Mensen' in 'Godshuizen en Gasthuizen' (Amsterdam: Querido, 1960) als vertrekpunt te nemen: vanwege de reductionistische geneeskunde (in plaats van 'integrale geneeskunde') hadden artsen vroeger ook thans nog te weinig oog gehad voor de 'behoefte' van zijn patiënten en dus ook te

weinig oog voor de functie die verpleegsters konden uitoefenen. Derhalve was het *'niet onwaarschijnlijk dat alleen een herziening van de grondslagen van het verpleegstersberoep en van de positie van de verpleegster een radicale oplossing teweeg zal brengen'*. (15) De werkgroep analyseerde kort de geschiedenis, de juridische positie van de verpleging (waarbij ze opmerkte dat alleen de Wetstekst over het B-diploma een belofte tot geheimhouding vereiste van B-verplegenden in spé) en het ontbreken van tuchtrecht voor de verpleging. Ook rapporteerde ze kort over belangrijkste besluiten van internationale gezaghebbende organisaties: de taakomschrijving van een 'verpleger' van de WHO uit 1956; de overeenkomst in de Raad van Europa op grond van het Verdrag van Rome van 1957 over de minimumeisen aan de opleiding tot verpleger om te kunnen komen tot internationale uitwisseling van diploma's; de standaardomschrijving van de verpleger zoals vastgesteld door de International Labour Organisation in 1960 (waarin psychiatrisch verplegen werd opgevat als een specialisatie op de generieke verpleging); de definitie van de verpleegkundige en de Code van Ethiek in de verpleging (juli) die beide in 1965 waren vastgesteld. Ze besloot dat de verpleegopleiding in de meeste landen was uitgegroeid tot een gerichte theoretische basisopleiding waarop een vanuit het onderwijsinstituut begeleide praktijk als integraal onderdeel van de opleiding wordt gezien en georganiseerd. De werkgroep kwam tot het volgende normatieve uitgangspunt: *'Het beroep van de verpleger is een beroep dat staat of valt met een goede intermenselijke communicatie en relatie. Daarom zullen hoge eisen aan de persoonlijkheid en de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerlingen moeten worden gesteld. De technische aanleg en opleiding is secundair, daar, afhankelijk hiervan, verdere specialisaties gekozen kunnen worden. Een goede basiskennis voor alle verplegers is noodzakelijk. In de opleiding moet de mentaliteit worden aangeleerd, waardoor men zich steeds afvraagt waarom men zus en niet zo handelt. Dit vraagt een wetenschappelijke benadering van de leerstof en geen klakkeloos aanvaarden. Een integratie van de theorie in de praktische opleiding zal een vanzelfsprekend sluitstuk van de opleiding in zijn totaliteit moeten zijn.'* (25) Daarom was men voorstander van een hernieuwd bezien van de Nederlandse situatie waarin vanuit de ziekenhuisgebonden specifieke functies een (te) bonte lappendeken aan beroepen ontstaan was en zich dreigde door te ontwikkelen. Daarom wilde men de keuze uit 1921 voor differentiatie tussen A en B en voor louter specialisatie op A herzien. Ook wilde men verdergaand onderscheiden naar niveau's in de verpleging dan in 1921 gangbaar was. *Tot slot wilde men niet langer de gezonde tegen de zieke en de abnormale beschermen, doch integendeel het gezonde en het normale nastreven door ook de zieke en de abnormale te brengen tot een zo dicht mogelijke benadering van de gewenste situatie. Daarin moest het individu centraal staan. Zo werden ook de behoeften van de mens relevant; ook de behoeftenpyramide van Maslow belangrijk.* Tot slot besprak men het proces van zorg en de deskundigheid die daarvoor nodig was. (de vijf fasen van diagnose, vaststellen therapie, uitvoeren, herzien, en evalueren. Men signaleerde dat veelal de arts de leidinggevende was in dit proces. De 'maatschappelijke stratificatie' tussen de beroepen arts en verpleger hoefden echter niet per definitie te leiden tot een hiërarchische stratificatie binnen de ziekenhuizen. Men kwam tot de conclusie dat de welzijnszorg en de gezondheidszorg elkaar steeds zouden blijven raken door de afhankelijkheid die bestond in de onderscheiden behoeften van de mens. *'Het is vooral de verpleger die tot taak heeft te waken over eventuele stoornissen en daaruit ontstaande behoeften in andere 'velden' dan de oorspronkelijke stoornis, die de aanleiding vormde tot medische behandeling. Er ontstaat derhalve automatisch een overlapping van het werkterrein van de verpleger met de beide andere hoofddisciplines, te weten de medische en sociale. De overlapping met de sociale dimensie wordt geaccentueerd in die werksituaties, waar de preventieve en positieve gezondheidszorg centraal staan.'* (31) Al met al bleven vooral de vragen over inpassing van het onderwijs in de wet op het Voortgezet onderwijs, de integratie van A en B (de Z was

immers nog steeds niet wettelijk erkend) en de rol van het ziekenhuiswezen in de opleiding van verplegers overeind. (36) Men besloot dat alleen langs de weg der geleidelijkheid iets gewijzigd kon worden; gezien de aantallen kon men de bestaande situatie niet plots geheel wijzigen. De Werkgroep zag heil in: meer samenwerking tussen ziekenhuizen om gezamenlijk de opleiding ter hand te nemen en dit zowel voor A als B als voor ziekenverzorging en zwakzinnigenzorg; men sprak zich uit voor gezamenlijk te exploiteren scholen; verbetering van onderwijsmethodieken en kwaliteit; onderzoek of de school binnen de Wet VO kan geschieden en nagaan of er een pre-professionele opleiding aan de school verbonden kon worden. (37) **Men gaf ook cijfers: In de Volksgezondheidsnota van 1966 stond op pag. 156 vermeld dat de behoefte van algemene ziekenhuizen aan verplegers zou stijgen van 2,55 per 1.000 inwoners in 1963 tot 3,25 in 1980, hetgeen in absolute aantallen een stijging was van 30.000 naar 50.000 (een stijging met 80%). In de psychiatrie en de zwakzinnigenzorg zou deze stijging zich ook voordoen: overal een behoeftestijging met 80% tot 1980.** Al met al trok de werkgroep als slotconclusie dat 1) de bestaande beroepenstructuur een heroriëntatie vereiste en dat bestaande regelingen gemoderniseerd moesten worden alsmede dat voor een groeiend aantal andere beroepen nieuwe regelingen nodig waren. 2.) Dat grotere samenhang nodig was in het recruterings- en opleidingsbeleid in de gehele sector. Men zou het op prijs stellen als de Staatscommissie Medische Beroepen alle beroepen zou meenemen. (BIG). Opleidingen nog langer gebruiken voor de personeelsvoorziening achtte men onwenselijk. (Dit rapport werd gekritiseerd door Werkgroep 2000, die van mening was dat met de definitie aldaar gegeven de verpleegkundige discipline voor eeuwig een hulpje van de arts zou blijven.⁵⁷)

Werkgroep II:

Samenstelling: Dhr. B.G.T. de Jong, arts, (hoofd van de hoofdafdeling algemene gezondheidszorg van de geneeskundige hoofdinspectie, voorzitter); Mej. E.I. Weyland (secretaris); Br. Amantius Simons, (Kath. Vereniging van inrichtingen voor behandeling en verpleging van Geestelijk Gestoorden; werkzaam in Apeldoorn); Mej. A.A. Brij (Directrice Dijkzigt ziekenhuis te Rotterdam); Mej. E.C. Daamen, (verpleegkundige afd. Verpleging en en Verzorging van de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Volksgezondheid); drs. A.M.C. Emich (hoofd afdeling Opleidingen, Directoraat Generaal Volksgezondheid); Mej. D. van Esch, (adjunct-directrice School voor Maatschappelijke Gezondheidszorg te Driebergen); Dr. C.A. Graafland, geneesheer-directeur van het St. Elisabeths' of Groote Gasthuis te Haarlem); J.A. Idenburg, (Algemene Bond van Ambtenaren); Drs. J.R.M. van Ratingen, psycholoog (zwakzinnigeninrichting "Maria Roepaan" te Ottersum); A.J. Salomé, (arts Academisch ziekenhuis Leiden); zr. Savio Bruggemeyer, stafdocente Kath. Hogere School voor Verplegenden Nijmegen); Dr. N.W. de Smit, (sociaal psychiater, Wilhelmina Gasthuis Amsterdam); Mej. S.C.H.M. de Theije, (verpleegster in alg. dienst bij het Centraal Bureau voor het Kath. Ziekenhuiswezen); Dr. R. Zijlstra, (Geneeskundige Hoofdinspectie van de Geestelijke Volksgezondheid).⁵⁸ (Conclusie: 9 mannen (3 artsen, 2 psychiaters, 1 B-verpleger, 1 vakbondsman, 1 psycholoog en 1 beleidsmaker); 6 vrouwen, van wie 1 secretaresse, 2 vrouwen die belangen behartigen voor verpleegsters, 2 docentes en 1 directrice). In totaal 15 personen van wie er 3 iets hebben met de GGZ.)

Oprichting aan deze werkgroep: ... *Bestudering van de mogelijkheden van nieuwe ingangen tot de opleidingen op het gebied der verpleging, vanuit de behoefte aan carrièremogelijkheden in de verpleging voor afgestudeerden van gymnasium en HBS.....*

⁵⁷ Thiadens, A.J.H. en M.J. Aghina, *De verpleegkundige die ons toe-komt*, (Deventer: Van Loghum Slaterus, 1971), 117

⁵⁸ Jong, B.T.G. de, 'Rapport werkgroep II', in Loon, P.C.J. van, *Hogere Beroeps Opleidingen voor Verplegenden. Eindrapport van de Commissie*, (Leidschendam, Verslagen en Mededelingen van Volksgezondheid, 24, (1969), 47-68:49.

In zijn aanbiedingsbrief maakte De Jong melding van het feit dat “De Werkgroep verwacht dat deze opleiding ertoe zal bijdragen dat er een verbreding van de stroom gegadigden zal komen en dat **met name ook een groter aantal mannelijke leerlingen dan thans het geval is een carrière in de gezondheidszorg zal gaan kiezen.**⁵⁹ (vooral in de A-sector; de zg. ‘gewone ziekenhuizen’). **Daar werkten op 40.000 verpleegkundigen slechts 1.600 mannen (d.i. 4%).**⁶⁰

De Jong bood Rapport II op 21 februari 1968 aan Voorzitter van Loon.

In het rapport achtte men toelaatbaar: afgestudeerden aan Gymnasium en HBS en geslaagden van de HAVO mits zij een exact vakkenpakket hadden gekozen. Of ook een MMS-diploma toegang gaf achtte men twijfelachtig. (51) Men beschouwde de opleiding nadrukkelijk als een ‘extra’ nieuwe ingang. Het was niet de bedoeling de A- en B-opleiding te vervangen. (51) Men wilde vooral méér jongeren. **Daarbij zou het onderwijs naar aard en inrichting zo moeten zijn dat meer mannelijke leerlingen zouden gewonnen worden voor de verpleging.** De werkgroep heeft er niet naar gestreefd om het buitenland intensief te bestuderen en klakkeloos na te volgen. Ze constateert droogjes dat in landen waar het accent vooral op theoretisch onderwijs is gelegd (Amerika), de ontwikkelingen in de ziekenhuizen te zien geven dat voor het werk aldaar verpleeghulpen worden ingezet. Dit acht men niet wenselijk. Men voorziet de zin van een instelling van een leerstoel voor de verpleegkunde in een medische faculteit met inbreng van de sociale wetenschappen. Zij zou dit toejuichen omdat een wetenschappelijke vorming bij kan dragen tot de verdere ontwikkeling van de verpleegkunde. (54). Ze wil een school waarin theorie en praktijk harmonisch samengaan; voor een geïntegreerde opleiding boven het ‘stapelen’ van diploma’s (“de huidige middelbare opleidingen die gespecialiseerd of gedifferentieerd zijn ingericht, tonen duidelijk aan dat een afzonderlijk benaderen van de specialisatie de integratie van het gehele object ernstig bemoeilijkt.” 55); de HBO opleiding wil opleiden voor kaderfuncties maar blijft een kaderopleiding bovenop die HBO voor leidinggevendenden nodig achten (hier is de stapelmethode dus wèl gewenst, mede omdat men vindt dat anders-opgeleiden (A en B-gediplomeerden) ook de kaderopleiding moeten kunnen volgen (55); alle afgestudeerden dienen zich na hun diplomering verder te bekwamen in de functie waarvoor ze uiteindelijk kiezen. Men mag dus niet verwachten dat ze direct na afstuderen optimaal inzetbaar zijn; Het HBO diploma moet toegang geven tot een universitaire scholing. Men stelt zich voor dat een HBO opleiding gegeven moet worden in een school, en dat vereist aanpassing van de Wet. De HBO wordt betaald uit ‘sRijks kas; een HBO moet een duidelijke pedagogisch-didactische gerichtheid bezitten; geen cursorisch maar systematisch gepland onderwijs door een vaste staf, met vaste vakdocenten, goede contracten met ziekeninstellingen die stageplaatsen aanbieden en vestiging in steden waar ook een universiteit aanwezig is. Er moet eerst geëxperimenteerd worden. Als de zaak zo zou uitpakken dat de inservice-opleidingen leegstromen moet de zaak stilgelegd worden. Een HBO school opzetten vereist dat men continu onderzoek doet hoe het aanbod van de leerlingen de vraag van het gezondheidszorgveld zal volgen.

Wat de positie van de leerling betreft: deze is niet in dienst. Er moet gezocht worden naar mogelijkheden voor studiebeurzen. Men mag met stagiaires geen ‘gaten’ vullen in het dienstrooster. Tot slot gaf men een curriculum aan voor de HBOV. In totaal omvatte dit 4 leerjaren, met in totaal 119 weken voor praktijk en 66 cursusweken:

Vakken	Theorie weken
Algemene oriëntatie	3 weken

⁵⁹ Ibidem, zie 47.

⁶⁰ Dit is een citaat van De Jong, gegeven in Hendriks, Maria, ‘Meer mogelijkheden nodig bij verpleegopleidingen’ in *De Volkskrant*, 26-2-1970, pag. 13.

Geneeskunde	18 weken
Heelkunde	16 weken
Kindergeneeskunde	12 weken
Obstetrie	12 weken
Psychiatrie	20 weken
Maatschappelijke gezondheidszorg	20 weken
Leiding geven	12 weken plus 4 weken voorbereiding

Tot slot gaf men een mogelijke opzet voor het curriculum.

Werkgroep III:

Samenstelling: Prof. dr. S. Wiegersma (professor onderwijspsychologie met grote invloed op de vernieuwing van het HBO-onderwijs); secretaris drs. J.D.G. Poldermans), Dr. J.H. Baay, directeur-geneesheer Centraal Ziekenhuis Alkmaar; Zr. H.F.L. Geuzenbroek (verpleegster in algemene dienst bij Het Groene Kruis); E. Hoejenbos (zenuwarts, geneesheer-directeur van H. van Boeijenoord inrichting voor zwakzinnigen te Assen); Zr. J. L. Hoitink, (hoofddocente psychiatrisch ziekenhuis Zon & Schild, Amersfoort); Zr. S.H. Hooykaas (hoofd afd. Verpleging en Verzorging van de Geneeskundige Hoofdinspectie op de Volksgezondheid); Zr. J. de Jong (hoofdverpleegster jeugd psychiatrische afdeling GG&Gd Amsterdam); Zr. A. Schras, (verpleegkundige bij de Stichting Het Nederlands Ziekenhuiswezen), C.A. Tettelaar, zenuwarts, (afdelingsgeneesheer van het PZ Stichting Rozenburg te Loosduinen); P.J. van Bochove, (chef bureau beroepenstudie, dir. Generaal Arbeidsvoorziening), drs. A.M.C. Emich, hoofd afdeling opleidingen, dir. Generaal Gezondheidszorg. (Conclusie: 7 mannen (1 professor in de psychologie, 1 arts, 2 zenuwartsen, 2 beleidsmakers, 1 secretaris); 5 vrouwen (allen verpleegsters met een carrière achter zich.) In totaal 12 personen, van wie er 4 iets hebben met de GGZ.)

Opdracht aan de Werkgroep: de opstelling van een inventarisatie van verpleegfuncties op hoger niveau, rekening houdend met een zekere gradatie en uitgaande van opleidingen boven het niveau van A, B of Z-diploma.⁶¹

Wiegersma rapporteerde op 16 januari 1968 aan Van Loon. Hij had zich beperkt tot bestaande min of meer algemeen voorkomende functies en zich niet gewaagd aan het snel groeiende aantal nieuwe functies.

Het begrip 'hoger' drukte volgens de werkgroep uit dat de verpleegkundige meerdimensioneel kon doordringen tot verpleegkundige problemen, op basis van een breed fundamenteel inzicht in de verpleegkunde. Uitgangspunt was een HBO-opleiding (naast/vóór de al bestaande hogere opleiding), terwijl voor bepaalde functies ook wetenschappelijk onderwijs wenselijk geacht werd. Men wenste geen differentiatie in het HBO naar sectoren. Men stelde vast dat de functie van eerste verplegende beschouwd zou worden als de eindrang voor een MBO verpleegkundige; en dat dit de spoedig te bereiken beginrang zou zijn van de HBO-er. Ook zou de HBO'er moeten kunnen instromen in de wijk. De werkgroep stelde een lijst samen, waarvan niet meteen vaststond dat al die functies hoger waren met bijbehorende rang en salariëring, doch waarvan slechts vast stond dat dit functies waren waarvoor een hogere opleiding wenselijk was. Dit werd kort met tekst toegelicht.

De lijst onderscheidde vier *soorten* functies voor verpleegkundigen, waaronder in totaal twintig concrete functies die een hogere opleiding vooronderstelden:

- A. *Adviseerende, coördinerende en researchfuncties bij overheid en overkoepelende organisaties* (verpleegkundige in alg. dienst)
- B. *Functies bij opleidingen* (directrice van school; hoofd van opleidingen; directrice internaat; stafdocente aan hogeschool; docent-verpleegkundige; superviserend verpleegkundige aan methodiekstage maatschappelijke gezondheidszorg)

⁶¹ Wiegersma, S., 'Rapport III', in Loon, P.C.J. van, *Hogere Beroeps Opleidingen voor Verplegenden. Eindrapport van de Commissie*, (Leidschendam, Verslagen en Mededelingen van Volksgezondheid, 24, (1960), 67-77: 69.

- C. *Functies in de intramurale zorg* (directrice, adjunct directrice, hoofdverpleegkundige, 1^o verpleegkundige, gespecialiseerd verpleegkundige, bijzondere functies of randfuncties (w.o. de hostess, de sociotherapeut) en de verpleegster voor Algemeen Maatschappelijk Werk)
- D. *Functies in de extramurale zorg* (verpleegkundige in algemene dienst van provinciale organisaties; districtsverpleegkundige; hoofdwijkverpleegkundige; **hoofdwijkverpleegkundige GG & GD**; leidsterdocente kraamcentrum; **sociaal psychiatrisch verpleegkundige**; verpleegkundige MGZ; bijzondere functies/randfuncties als verpleegkundige voor maatschappelijk ziekenhuiswerk.)

Het Eindrapport van de Commissie HBO/Commissie Van Loon (omvattende alle drie de genoemde rapporten) werd aan de directeur-generaal van Volksgezondheid aangeboden in september 1968, en gepubliceerd in Verslagen en Mededelingen 1969, no 24.⁶² Samengevat hield het voorstel in dat voor abiturienten op niveau van VWO en HAVO in het kader van de wet op het Voortgezet Onderwijs een verkorte opleiding gecreëerd wordt, waarin de opleidingen A, B, Z en MGZ zijn geïntegreerd. Mensen die deze beroepsopleiding hebben gevolgd zullen na een inwerkperiode in middenkaderfuncties kunnen worden aangesteld. Evenwel zullen ook degenen die de normale A en B opleiding hebben gevolgd, de mogelijkheid moeten behouden via een stafcursus in middenkaderfuncties in te stromen. Voor beide categorieën moet dus nog een juiste topopleiding worden gevonden. Van Loon beval de Staatssecretaris (dat was Kruisinga, die zelf tot de Commissie geëntameerd had) aan de volgende vier maatregelen te nemen:

1. Regeling van de beroepsuitoefening in de verpleging (tuchtrecht, belofte, geheimhouding)
2. Nadere analyse van de behoefte aan beroepskrachten, gedifferentieerd naar niveau's: lager, middelbaar en hoger. In verband hiermee dient ook de aansluiting tussen A- B- en Z- opleidingen te worden aangepast.
3. Het maken van een studie omtrent het verkrijgen van een duidelijker beroepsstructuur.
4. Met maken van een studie ter bevordering van de samenhang in het recruiters- en opleidingsbeleid van de gezondheidszorgsector, mede tegen de achtergrond van de Wet op het Voortgezet Onderwijs en het rapport van de gezamenlijke examencommissies uit de sector psychiatrie.

Anno 1971 was een derde werkgroep nog bezig de zg. 'basisopleiding voor verplegers' te bestuderen. Men verwachtte echter dat de eerste twee HBOV's in 1972 zouden starten.

In 1967 geïnstalleerd door staatssecretaris dr. R.J.H. Kruisinga (CHU):

Ministeriele Commissie herziening B-opleiding/Commissie de Vries:

Samenstelling: mr. J. de Vries, voorzitter (hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid), dr. M. Cohen Stuart en dr. H. Loois, Vereniging van Psychiatrische Inrichtingen in Nederland; br. Andreas (van den Hurk) en zr. Servatius (Bellemakers) (Katholieke Verpleegkundigen); zr. J.L. Hoiting en zr. A.M.G.Th. van de Ven (Federatie van Verenigingen die de verpleging en andere onderdelen van de gezondheidszorg bevorderen); br. J. Bloem en J. Idenburg (Algemene Bond van Ambtenaren), zr. A. van Haarlem en C. de Bruijn (Nederlands Christelijke Bond van Overheidspersoneel), F.H.H.M. van Hest en br. G.L. Smith (Katholieke Bond van Overheidspersoneel); J.B.M. Veraart en later dr. P. Baan (Geneeskundig Hoofdinspecteur voor de Geestelijke

⁶² 'De ontwikkeling van de opleidingen in de verplegende en verzorgende sector', in *Rapporten op het Gebied van de verpleegkundige opleidingen, Verslagen en mededelingen nummer 6*, (1971), Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 9-14: 11.

Volksgezondheid); Mej. Zr. C.J.M. Nieland, Verpleegster in algemene dienst bij de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid); Dhr. drs. Emich en Dhr. J.v.d. Kluit (hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen) later vervangen door Dhr. B.T.G. de Jong (hoofd van betreffende hoofdafdeling), mej. E. I. Weyland, verbonden aan de afdeling Opleidingen van het ministerie (secretaresse). Dhr. Jacobs (arts, voorzitter van de gezamenlijke examencommissies) is later als adviseur aan de Commissie toegevoegd. *Opdracht aan de Ministeriele Commissie:het kader aanreiken waarbinnen de aangeleverde concept-beschikking kan worden omgevormd tot een leerplan en een praktijkboekje*

De Commissie houdt een enquête omtrent het gewenste instroomniveau van de nieuwe B-leerlingen in het veld en geeft opdracht aan andere deskundigen tot uitwerking van het leerplan. Daarnaast publiceert de Commissie een Interimrapport over de B-opleiding, waarin wordt gepreludeerd op een eventueel samengaan met Z- en A-opleiding.⁶³ Het definitieve Rapport van de Commissie verschijnt in 1971 nadat op 20 juli 1970 al enkele wijzigingen waren doorgevoerd in de beschikking voor de B-opleiding van 20 juli 1970 en nadat allerwegen forse kritiek was geuit op het eerste Interimrapport uit 1968/1969.⁶⁴

In 1967 geïnstalleerd op initiatief van de Ministeriele Commissie Herziening B-opleiding de Vries:

Studiegroep uitwerking concept-beschikking B-diploma (Deze Commissie kan beschouwd worden als een voortzetting van de voormalige Commissie Westerhuis; het was opnieuw een samengaan van alle afzonderlijke examencommissies, aangevuld met leden van de Studiegroep leidinggevende verplegenden⁶⁵):

Samenstelling: dr. D. Jacobs (voorzitter), dr. A. Boerma (Beileroord, Beilen), C.R.J. van Luijt (Vrederust, Bergen op Zoom) en dr. C.A. Tettelaar (Rosenburg, Loosduinen) namens de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie; F.J.M. Schmidt (Sint Antonius, Leur), dr. P.A.F. van der Spek (St. Bavo, Noordwijkerhout) en J.A. Verheul (Sancta Maria, Noordwijkerhout) namens de Vereniging van Katholieke Gestichtsartsen; dr. H. van Andel (Veldwijk, Ermelo), dr. H. van der Drift (Wolfheze, Wolfheze) en dr. A.C. Lit (Chr. Sanatorium, Zeist) namens de Vereniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken; J.B. M. Veraart (hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid). Daarnaast aanwezig namens de leidinggevende B-verpleegkundigen: Broeder Andreas alias dhr. W.A. van den Hurk (Voorburg, Vught), dhr. F. Kramer (docent in het Geneeskundig Gesticht Franeker), mej. A. Fischer (Katholieke Hogeschool voor Verplegenden, Nijmegen), mej. E. Wever (Bloemendaal, Loosduinen), mej. J.L. Hoiting (Zon & Schild, Amersfoort), mej. A. Bellemakers (Zuster Servatius, Sancta Maria, Noordwijkerhout), mej. A. Wildeman (Academisch Ziekenhuis Groningen). Als adviseur trad op: F.E. Reitsma, verbonden aan de Stichting Seminarium voor Praktische Gezondheidszorg te Utrecht en wetenschappelijk hoofdmedewerker bij het Instituut voor Sociale Geneeskunde te Utrecht. Vanaf juni 1968 waren ook enkele waarnemers aanwezig: namens de Opleidingscommissie voor het Z-diploma: mej. dr. T. Pouwels en namens de Federatie Verplegenden: dhr. H. Piers, docent verpleegkundige in Licht & Kracht en Port Natal te Assen. (Veertien mannen: elf artsen, drie broeders/docenten en een adviseur; zes vrouwen: vijf verpleegkundigen/docenten en een arts).

⁶³ Commissie de Vries, (1969). *Interimrapport Herziening B-opleiding*,

⁶⁴ Commissie de Vries (1971). *Rapport van de Ministeriële Commissie Herziening B-opleiding* (dit rapport is ongedateerd; men vermeldt slechts dat enkele wijzigingen zoals in het Rapport beoogd al zijn verwerkt in de wijziging van de regeling B-opleiding 1970 en wekt aldus de indruk dat in het rapport sedert juli 1970 en de verschijningsdatum nog van alles kan zijn gewijzigd. Dat kan heel goed uitgekomen zijn; het Ministerie hoefde zo Aktiegroep Willem niet alle eer te gunnen die haar toekwam) Bijlage II in Rapporten op het Gebied van de verpleegkundige opleidingen, Verslagen en mededelingen 1971 Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne nummer 6.

⁶⁵ Jacobs, D.(1977). Ervaringen met de B-opleiding, enkele indrukken uit verschillende perioden, in *Onderwijs & Gezondheidszorg* (1), 3, 15-18, dit feit pag. 16

Opdracht aan de Commissie: ... Uitwerking van de concept beschikking van de Commissie de Vries naar een nieuw Leerplan en een nieuw praktijkboekje.....

De Commissie brengt – samen met het Interim Rapport van de Cie. de Vries - rapport uit d.d. 27 februari 1969.⁶⁶

In januari 1970 opgericht door boze leerling B-verplegenden uit de Willem Arntszhoeve:

Aktiegroep Willem

Samenstelling: Erik van de Poll, George Verheul, Kees van Uden, Theo van den Donk, Marianne de Vries, Hanneke de Groot, Theo Bakker.⁶⁷

Opdracht aan de Actiegroep:zoveel mogelijk praktijk- en rapportenboekjes inzamelen uit heel Nederland, deze inleveren bij Kruisinga en zoveel mogelijk publiciteit zien te behalen teneinde te komen tot concrete stappen inzake een wijziging van de sterk verouderde B-praktijkopleiding

Aktiegroep Willem voert –met steun van oudere Rooms Katholieke broeders die al langer actief zijn- een succesvolle campagne die uitloopt in een geslaagde actiedag op 3 maart 1970 in ‘De Meerpaal’ te Dronten. Voorafgaand aan deze dag alsmede op de dag zelf heeft een ontmoeting plaats met de nieuwe hoofdinspecteur van de Geestelijke Volksgezondheid, mr. P. Baan.⁶⁸

In maart 1970 geïnstalleerd door staatssecretaris dr. R.J.H. Kruisinga (CHU), op initiatief van mr. P. Baan, hoofdinspecteur van de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid:

De Commissie von Nordheim.

Samenstelling: J. von Nordheim, voorzitter (hoofd opleidingen ziekenhuis Zuidwal, den Haag) J.C. Groneman, oud directrice verpleegstersschool AZVU secretaris, zr. Christilla Post (directrice Academisch Ziekenhuis St. Radboud, Nijmegen), G.J. Mulder (landelijk verpleegster in algemene dienst Oranje Groene Kruis), T. Pouwels (directielid Willem van de Bergh Stichting), J. Van Zandwijk-Bezemer (leerling verpleegkundige A-opleiding), E.Th. Cassee (socioloog NIPG, Leiden), A.C. Lit (Chr. Sanatorium, Zeist), E.v.d. Poll (leerling verpleegkundige B-opleiding WA Hoeve), C.W.v.d. Akker en M. van Driel Krol (geneeskundige hoofdinspectie voor de Volksgezondheid) en C.J.M. Nieland (geneeskundige hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid).

(In totaal twaalf personen: negen vrouwen, drie mannen: een socioloog, een psychiater en een leerling B-verpleegkundige).

Opdracht aan de Commissie:uitwerking te geven aan de suggesties die gedaan zijn door deelnemers aan de conferentie over opleidingen in de verplegingssector in Kerk en Wereld te Driebergen van 24 en 25 februari 1970, en daarmee een richting aan te geven voor het verpleegkundig onderwijs op een lange termijn, zodanig dat de diverse opleidingen integreren, de aanvangsleeftijd kan worden vervroegd zodat het onderwijs beter aansluit op het voorbereidend onderwijs in Nederland, het leerling zijn losgemaakt wordt van het werkkraft zijn en een verkorting van de opleidingsduur bereikt wordt.....

De Commissie brengt rapport uit in 1971.⁶⁹

⁶⁶ Jacobs, D. (1969). *Aanbiedingsbrief plus Concept-handleiding bij de opleiding tot psychiatrisch verpleegkundige, samengesteld door de gezamenlijke examencommissies en de studiegroep leidinggevende B-verpleegkundigen*, Semi-statisch Archief VWS Steenbergen, Archief afdeling MBO, toegangsnummer 1.772.572, 029. Stuk 27-2-1969, ingekomen 3 maart 1969.

⁶⁷ Zie: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Archief Actiegroep Willem, Archief Nieuw Dennendal 1965-1989, nr. 38, qua datum verschillende mededelingenkrantjes.

⁶⁸ Baan, P. (1970). Nota over ontwikkelingen in de verplegingssector aan de Staatssecretaris, met afschrift aan Mr. De Vries van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Semi-statisch Archief VWS Steenbergen, Archief afdeling MBO, invoernummer 1.772.572 0.24, 18 maart 1970

⁶⁹ Nordheim, J. von, Nota uitgebracht door de Commissie von Nordheim, mij in 1999 –helaas ongedateerd- ter hand gesteld door M.van Driel Krol (in 2003 overleden). Artikel over dit rapport te vinden in TVZ 6-7-1971 nr. 14, pag. 674 e.v.)

Op 8 juni 1970 ingesteld door de Centrale Raad en per 1 augustus 1970 geïnstalleerd door staatssecretaris dr. R.J.H. Kruisinga (CHU):

De Vaste Commissie van Advies en Bijstand inzake de Verpleging van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid

Samenstelling: dr. H. Festen (voorzitter Centrale Raad, voorzitter)

Negen leden vanuit de overheid: dr. P.A.H. Baan geneeskundig hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid, (plv.: mevr. C.J.M. Nieland, staffunctionaris hoofdinspectie G.V.); mevr. M.van Driel Krol, hoofd afdeling Verplegende en Verzorgende beroepen Geneeskundige Hoofd Inspectie (plv. M.J.A.Tilman, staffunctionaris G.H.I. Opleiding ziekenverzorgende); dhr. R. Drion, geneeskundig hoofdinspecteur van de Volksgezondheid (plv. mevr. J.A. Tjebbes, staffunctionaris Geneeskundige Hoofdinspectie); dhr. C.A.R. Graamans, inspecteur Sociaal Pedagogisch Onderwijs, ministerie van O&W (plv. dhr. A.B.van Son, plv.hoofd van afdeling Sociaal Pedagogisch Onderwijs ministerie van O&W); dhr.P. Kok, hoofd verpleging, chef melding hoofd afdeling transplantatie Gemeente Amsterdam (plv.: mevr. C.M. Tompot, hoofdverpleegkundige Jeugdhygiëne Consultatie Bureau GG&GD, Amsterdam), prof. dr. A.Th.L.M. Mertens, hoogleraar sociale geneeskunde RK Universiteit Nijmegen (plv: prof. dr. L Burema, directeur GG&GD, Rotterdam); mevr. M.E. Schreuder, overhead Sociaal Psychiatrische Diensten, Amsterdam (plv. mevr. M. Nouwens, overhead Sociaal Psychiatrische Diensten, Amsterdam); mr. J. de Vries (hoofd afdeling Medische Beroepen & Opleidingen ministerie van Volksgezondheid (plv. mevr. E.I. Weyland, plv. hoofd afdeling Medische Beroepen en Opleidingen ministerie van Volksgezondheid); Mevr. R.L.van Voorthuysen, Federatie van Verenigingen die Verpleging enz. bevorderen (plv. dhr. K. Ittman arts, directeur GG & GD, Amsterdam). (Vaste leden vanuit de overheid: zeven mannen, drie vrouwen; twee van deze leden vanuit overheidszijde genodigd met expertise in de psychiatrie).

Twaalf leden vanuit particuliere instellingen en organisaties: mevr. A.P.van Beeck Vollenhoven, directrice verpleegstersschool Louise Le Gras den Haag (plv. mevr. G. Lievaart, directrice NEBO ziekenhuis, Scheveningen); dhr. O.G.E. de Boer, huisarts te Rotterdam (plv. dhr. H. Roelink secretaris KNMG, Utrecht), mevr. M. Bor, leidster docente Sociale Academie, den Haag (plv. dhr. C. de Bruyn, voorzitter NCBO, Den Haag); mevr. M.J. Buré, directrice psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang, Bennebroek (plv. dhr. J.L.van Hoof directeur verpleging psychiatrische inrichting St. Willibrord, Heiloo); mevr. H. Coehoorn, directrice stadsziekenhuis, Purmerend (plv. mevr. E.M.K.Strak, directrice centraal ziekenhuis, Alkmaar); mevr. T.R.van Enk, directrice Ikazia Ziekenhuis, Rotterdam (plv. mevr. D. Dekkers, verpleegkundige in algemene dienst bij de Katholieke Unie van Verplegenden en Verzorgenden; mevr. H.F.L. van Geuzebroek, verpleegster in algemene dienst bij Oranje Groene Kruis, Utrecht (plv. mevr. G.J. Mulder verpleegster in algemene dienst bij Oranje Groene Kruis Den Haag); dhr. J.A. Idenburg, secretaris groepsraad volksgezondheid ABVA, den Haag (plv. mevr. P. de Vries, 1^e verpleegster Dijkzigt ziekenhuis, Rotterdam); mevr. E. Schreurs, voorzitter van de Federatie Verpleegkunde (plv. mevr. D. van Esch (plv. voorzitter van de Federatie; adjunct directrice Algemeen Opleidingen Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, Driebergen); dhr. H.J.A. Stoffels, ziekenverplegende Huize 'De Binckhorst', Rosmalen (plv. F.H.H.M. van Hest, voorzitter groep verpleging verzorging en maatschappelijk welzijn KABO); mevr. S.C.H.M. de Theye, staffunctionaris verplegende zaken bureau Nationale Ziekenhuis Raad, Utrecht (plv. mevr. A. Schras, staffunctionaris opleidings zaken bureau Nationale Ziekenhuis Raad, Utrecht); mevr. D. Vitner, directrice verpleeghuis Amstelhof, Amsterdam (plv. dhr. Fr. A.A.Th. Ahout, directeur verpleging RK

Kempisch Verpleegtehuis, Bladel) (Dus: van de vaste leden van particuliere zijde 3 mannen en 9 vrouwen; onder hen 2 met expertise in de psychiatrie).

Twee particuliere toehoorders: dhr. E. Bouma leerling verpleegkundige B, Zon & Schild, Amersfoort (plv. mevr. C.H. Borsje, leerlingverpleegkundige B, WA Stichting); mevr. A.M. van Ebbenhorst Tengbergen, 2^e jaars leerlingverpleegkundige Diaconessenhuis, Voorburg (plv. mevr. H.M. Bregman, 2^e jaars leerlingverpleegkundige Diaconessenhuis, Voorburg.)⁷⁰
Opdracht aan de Commissie: het plegen van overleg en het –eventueel op eigen initiatief- voorbereiden van praeadviezen voor de Raad inzake alle vraagstukken de intramurale en extramurale verpleging betreffende, en realisering van de beleidsvisie als vertolkt door Staatssecretaris Kruisinga ten tijde van de tweede beraadskonferentie op 29 en 30 mei 1970 te Driebergen gericht op de opzet van enkele experimentele opleidingen en een lange termijnplanning op het terrein van opleidingen in de verplegingssector...

Deze Commissie bracht in haar bestaan (voor zover bekend) 49 Rapporten uit.⁷¹ Ongeveer de helft daarvan had betrekking op vraagstellingen m.b.t. de meest adequate wijze van opleiden van verpleegkundigen of op het opleidingsniveau van verpleegkundigen (MBO of HBO). In haar advies over de ‘Taak van de verpleegkundige’ van 1975 ging de Commissie ook expliciet in op de taak van de verpleegkundige in de GGz. In 1986 besprak ze de verantwoordelijkheid van de verpleegkundige in de extramurale gezondheidszorg en besteedde daarin ook expliciete aandacht aan de SPV. De Commissie gaf echter slechts één advies dat *uitsluitend* betrekking had op de psychiatrische verpleegkunde: dat was een advies uit 1983 m.b.t. de behoefte aan specialisatie in de psychiatrische verpleegkunde.⁷²

Op 1 september 1970 geïnstalleerd door de Vaste Commissie voor Verpleging van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid:

Werkgroep Taak van de Verpleegkundige

Samenstelling: Mevr. R.L. van Voorthuijsen, als verpleegkundige verbonden aan het Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde, TNO en aan de Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid, voorzitter, mevr. A. Schras, hoofd van de stafafdeling opleidingen van het bureau van de Nationale Ziekenhuis Raad, ondervoorzitter, mevr. J.A. Tjebbes, verpleegkundig medewerker van de GHIV, secretaris, Fr. A.A.Th. Ahout, verpleegkundig directeur van het R.K. Kempisch Verpleeghuis, Bladel, mevr. C.H. Borsje, leerlingverpleegkundige B, Willem Arntszhuis, Utrecht, mevr. M.H. Bregman, leerlingverpleegkundige A, Diaconessenhuis, Voorburg, mevr. C. de Grauw, hoofdverpleegster voor de bejaardenzorg bij de Samenwerkende Amsterdamse Kruisverenigingen, R. Hofman, verpleegarbeidskundige, Groot Graffel, Warnsveld, mevr. A.E.J. Knottenbelt, verpleegkundige in algemene dienst, Elisabeth Gasthuis, Haarlem, dr. L.J. Menges, docent faculteit Sociale Wetenschappen, Rijksuniversiteit Leiden, mevr. C.M. Tompot, wnd. hoofdverpleegkundige jeugdhygiëne, G.G. en G.D., Amsterdam, mevr. E.I. Weyland, plv. hoofd van de afdeling opleidingen van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Vanaf januari 1971: C.J. Six Dijkstra, arts, directeur-geneesheer van het Koningin Juliana Ziekenhuis te Hengelo en v.a. maart 1971: mevr. M. Coumou, verpleegkundige in de zwakzinnigenzorg in de mr. dr. W. van den Bergh Stichting te Noordwijk, mevr. E. Hartog, ziekenverzorgster bij het Wit-Gele Kruis te Amsterdam. (Veertien personen: tien vrouwen - allen ofwel (leerling-) verpleegster of met die achtergrond

⁷⁰ Deze ledenlijst van de VCV staat vermeld als Bijlage 7 van de Nota Algemene Gezichtspunten t.a.v. het Verpleegkundig beroepsonderwijs, Interim-nota 1, Staatsuitgeverij 's Gravenhage 1972, 33-35; dit rapport is integraal te vinden in Volksgezondheid Verslagen en Mededelingen 1972-I in de bibliotheek van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport.

⁷¹ Zie de aparte Bijlage nr. 9 voor een overzicht van de Adviezen van de Vaste Commissie Verpleging.

⁷² Nationale Raad voor de Volksgezondheid (1983). *Rapport in het kader van de specialisaties in de verpleegkunde betreffende de verpleegkundige belast met specifieke taken in de geestelijke gezondheidszorg met name in de psychiatrische hulpverlening*, Rijswijk: NRV.

in een beleidsfunctie werkzaam - en vier mannen: twee artsen, een universitair docent en een 'verpleegarbeidskundige' uit de psychiatrie).

Opdracht aan de Commissie: ...de omschrijving van de taak van de verpleegkundige in verschillende facetten van de verpleging.....

De Commissie brengt rapport uit in 1972.⁷³

Op 30 september 1970 benoemd vanuit de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid:

*Subcommissie Opleiding*⁷⁴

Samenstelling: Voorzitter: mevr. M.E.M. Schreurs, voorzitter van de Federatie van Verenigingen die de verpleging en andere onderdelen van de gezondheidszorg bevorderen; in algemene dienst bij het Wit-Gele Kruis. Ondervoorzitter: mevr. J.J.von Nordheim, hoofd opleiding Gemeenteziekenhuis Zuidwal te 's Gravenhage. Secretaris: mevr. J.C.Groneman, oud-directrice ziekenhuis Ziekenzorg te Enschede en oud directrice van de school voor Verpleegkundigen van het Academisch Ziekenhuis van de Vrije Universiteit Amsterdam. Leden: dhr. E. Bouma, leerling verpleegkundige B, Zon & Schild, Amersfoort; mevr. H. Bouma, verpleegkundige studierend voor de Maatschappelijke Gezondheidszorg; mevr. M. Bor, leidster-docente van de Sociale Academie te 's Gravenhage voor de Voortgezette Opleiding voor Verpleegkundigen, afgevaardigd namens de NCBO; drs. E.Th. Cassee, socioloog NIPG; mevr. C.J.van Doorne, directrice verpleegstersschool van het streekziekenhuis Bennekom; mevr. M. van Driel Krol, hoofdafdeling verplegende en verzorgende beroepen Geneeskundige Hoofdinspectie; mevr. A.M. van Ebbenhorst-Tengbergen, 2^e jaars leerlingverpleegkundige A, Diaconessenhuis, Voorburg; mevr. D. van Esch, plv.voorzitter van de Federatie en adjunct directrice Algemeen Opleidingen Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, Driebergen; dhr. C.A.R. Graamans, inspecteur Sociaal Pedagogisch Onderwijs ministerie van O&W; drs. J. de Groot, directeur School voor Verpleegkundigen Sint Radboud Ziekenhuis, Nijmegen; dhr. C.F.N. van het Hullenaar, arts, directeur Maria Ziekenhuis, Tilburg; dhr. H.J. Landman, leerling verpleegkundige B, huize de Binckhorst, Rosmalen; drs. L.F. Melcherts, hoofd sectie onderwijs van het Nationaal Ziekenhuis Instituut, Utrecht; mevr. C.J. Nieland, staffunctionaris Hoofdinspectie Geestelijke Volksgezondheid; mevr. Th.J. Pouwels, arts, directeur mr.dr. W.v.d. Bergh Stichting te Noordwijk-Binnen; mevr. D. Vitner, directrice verpleegtehuis Amstelhof, Amsterdam; mevr. P. de Vries, 1^e verpleegster Dijkzigt Ziekenhuis, Rotterdam; mevr. F.M. Wahlen, leerling-verpleegkundige A, Hofpoort Ziekenhuis, Woerden; mevr. H.M.J. Zeeuwen, verpleegkundige, studierend voor de Maatschappelijke Gezondheidszorg; dhr.A.C. Lit, arts en directeurgeneesheer Chr. Sanatorium voor Neurosen en Psychosen, Zeist (later op eigen verzoek vervangen door dr. J.A. Schipper, directeurgeneesheer Bloemendaal te Loosduinen). (Samenstelling dus: 23 leden, 15 vrouwen (allen verpleegkundige) en 8 mannen (twee mannelijke leerling-verpleegkundigen B, 1 directeur van een school voor verpleegkundigen, drie mannen met een academische graad in sociale wetenschappen/onderwijskunde en twee artsen, van wie één psychiater)).

Opdracht aan de Commissie: ...objectieve bestudering van het probleem rond de Nederlandse verpleegkundige opleidingen...

De Commissie brengt haar eerste rapporten uit op 21 oktober 1971.⁷⁵

⁷³ Centrale Raad voor de Volksgezondheid (1972). *Rapport taak van de verpleegkundige*, 's Gravenhage, Staatsuitgeverij. In de begeleidende aanbiedingsbrief werd aangekondigd dat het een eerste proeve was en dat er snel een nieuw advies zou volgen.

⁷⁴ Voor gewijzigde samenstelling in latere jaren zie Bijlage 10 voor Vaste Commissie Verpleging en Bijlage 11 voor de Commissie Opleiding door de jaren heen.

⁷⁵ Festen H. (1972.) *Algemene gezichtspunten t.a.v. het Verpleegkundig Beroepsonderwijs, Interim-nota nr. 1 en Interim-nota nr. 2*, 's Gravenhage: Staatsuitgeverij. In dit rapport zit de aanbiedingsbrief van de rapporten aan de Minister van Volksgezondheid die is gedateerd op 21 oktober 1971.

Op 21 oktober 1970 benoemd door Mr. J. de Vries, hoofd van de Hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen op het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid:

Begeleidingscommissie Experimenten op het gebied van opleidingen in de verplegende en verzorgende beroepen.

Samenstelling: Voorzitter: Mw. J.J. Von Nordheim, (hoofd opleiding Gemeenteziekenhuis Zuidwal te 's Gravenhage).

Leden: eerwaarde zr. Christilla Post (directrice Academisch Ziekenhuis St. Radboud, Nijmegen), de heer C. van het Hullenaar (arts), dr. A.C.Lit (arts en directeur geneesheer Chr. Sanatorium voor Neurosen en Psychosen, Zeist (later op eigen verzoek vervangen door dr. J.A. Schipper, directeur geneesheer Bloemendaal te Loosduinen), de heer G. Roodhart (Hoofd opleiding van het Deltaziekenhuis te Poortugaal), mejuffrouw A. Schras (hoofd van de stafafdeling opleidingen van het bureau van de Nationale Ziekenhuis Raad), Mejuffrouw T. Pouwels, arts (directeur mr.dr. W.v.d. Bergh Stichting te Noordwijk-Binnen).

Adviserende leden: Mr. J.L. van de Graaff en Mejuffrouw E. Weyland (Ministerie Sociale Zaken en Volksgezondheid); Mejuffrouw M. van Driel-Krol en Mejuffrouw C.J.M. Nieland (Geneeskundige Hoofdinspecties); Dhr. C.A.R. Graamans (Inspectie Sociaal Pedagogisch Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen).

Opdracht aan de commissie:te adviseren ten aanzien van de ontwikkeling van bestaande en nog te nemen initiatieven inzake experimenten op het gebied van opleidingen in de verplegende en verzorgende beroepen en deze te begeleiden; het opstellen van normen waaraan opleidingsscholen zullen moeten voldoen; het adviseren omtrent de vraag welke initiatieven als experimenten erkend zullen worden; het evalueren van de experimenten; reeds opgezette experimenten onder de normen brengen....

De Commissie brengt rapport uit aan Staatssecretaris dr. R.J.H. Kruisinga op 27 april 1971.⁷⁶

Op 28 november 1972 geïnstalleerd door de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid:

Werkgroep Taak van de verpleegkundige

Samenstelling: dr. H. Festen, voorzitter Centrale Raad voor de Volksgezondheid, voorzitter; dr. J.H. Baay, arts, medisch adviseur van de Centrale Begeleidingscommissie Medische Controle, Utrecht, G. Groenewoud, internist, 's Gravenhage, mevr. A.L.M. Hamming, verpleegkundig adjunctdirecteur, Ziekenhuis Leyenburg, 's Gravenhage, J.L. van Hoof, verpleegkundig directeur, Psychiatrisch Centrum St. Willibrord, Heiloo, mevr. E. Verelst, verpleegkundige in algemene dienst bij de ANV het Groene Kruis/Nationaal Centrum voor Kruiswerk. Daarnaast werden zes deskundigen opgeroepen: W. Giesberts, verpleegkundige, docent aan de Hogere School voor Verplegenden, Nijmegen, mevr. J.L. Hoiting, verpleegkundige, hoofdopleiding Psychiatrisch Ziekenhuis Zon & Schild, Amersfoort, dhr. P. Koopman, hoofdverpleegkundige in algemene dienst Psychiatrisch Centrum St. Willibrord, Heiloo, mevr. C.A.M. Verbeek, verpleegkundig directeur van de Stichting Seminarium voor Gezondheidszorg/Hogere School voor Gezondheidszorg, Leusden, dr. E. Werlemann, psychiater, hoofd afdeling Psychiatrie, Ziekenhuis Overvecht, Utrecht, dr. A.J.A.M. Wijffels, geneesheer directeur van Psychiatrisch Centrum St. Willibrord, Heiloo.

(Vaste leden zes personen: vier mannen: drie artsen en een verpleegkundig directeur. Twee vrouwen: een adjunct-directeur verpleegkunde en een stafmedewerker verpleging.

Deskundigen: Drie mannen: twee psychiaters en een hoofdverpleegkundige. Drie vrouwen:

⁷⁶ Zie: J.J. von Nordheim en M.E.M. Schreurs, *Anders opleiden en verplegen? Liever niet... of wel! Een serie rapporten over de eigentijdse vormen van de verpleging en de opleiding daartoe*, (Amsterdam: Stichting Tijdschrift voor Ziekenverpleging, 1972), 11-24.

alle drie verpleegkundigen met een voortrekkersrol in het onderwijs, twee ervan met een achtergrond in de psychiatrie).

Opdracht aan de Commissie: te rapporteren omtrent de taak van de verpleging in de gezondheidszorg en de wijze waarop de verpleegkundige deze optimaal kan vervullen in de in de praktijk voorkomende situaties.....

De Werkgroep brengt advies uit in september 1974; het wordt gepubliceerd in 1975.⁷⁷

In 1973 benoemd door de eindexamencommissie voor de B-opleiding:

Werkgroep Leerstofomschrijving voor een nieuwe wettelijke regeling Diploma Ziekenverpleging B

Samenstelling van de werkgroep: dhr. C. Buis, zenuwarts, voorzitter; mevr. C.J.M. Nieland, verpleegkundige, secretaris; dr. D. Jacobs, zenuwarts; dhr. L. van der Laan, verpleegkundige; dhr. J.W. Pepping, verpleegkundige; dhr. G. Roodhart, verpleegkundige; dhr. P.J. Stolk, zenuwarts; drs. C.A. Tettelaar, zenuwarts.

(Dus: 8 personen: 4 artsen en 4 verpleegkundigen; alle psychiaters en 3 verpleegkundigen zijn man. De secretaris van de Commissie is een vrouw.)

Opdracht aan de Commissie:een leerstofomschrijving te ontwerpen die aansluit op de bestaande – gefundeerde - kritiek op de B-opleiding en die een meer fundamentele wijziging betekent dan de wijziging uit 1970

De Werkgroep brengt rapport uit in de Nederlandse Staatscourant 13 februari 1973, nr. 31, 5, in december 1973⁷⁸ en februari 1974⁷⁹. Met de nieuwe leerstof wordt gewerkt vanaf 15 maart 1973.

In mei 1975 benoemd door staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, J.P.M. Hendriks (KVP):

Werkgroep Rechtspositie Patiënten in Psychiatrische Ziekenhuizen (Commissie Van Dijk)

Samenstelling van de Werkgroep: prof. dr. W.K. van Dijk, voorzitter; mevr. G.W. Brunsveld van Hulten (Den Haag), mevr. M.C. Filius (Halsteren) en Mevr. G.J. Ganzevoort (tot medio 1976) (alle drie namens de Landelijke Beroepsorganisatie van Werkers in de Gezondheidszorg), Mevr. C. van Eijk-Osterholt (Rotterdam, tot 22-10-1979); Dr. R. Eijssink (tot november 1975); Mr. F.J. Hehemann (Delft); Drs. A. Hustinx ('s Gravenhage), Drs. J.W.M. Jongmans (Rosmalen), Mevr. E. Paull (Zeist), Mr. P.H. Bakker-Schut (tot februari 1978); Mr. B. Schultsz (Utrecht), Mr. W.H.T.C. Baron thoe Schwartzenberg en Hohenlandsberg (Putten); Mevr. J.W.H. Vellekoop-Weijtze (Voorburg). Secretaris: Mr. G.V.C. Dekker (ministerie van Volksgezondheid (GHIGV) Leidschendam (ondersteund door Mevr. K. Heusdens-de Graaff uit Rotterdam en mevr. A.C.M. Reinders-van Rijn uit Leidschendam).

Opdracht aan de werkgroep: ... een rapport op te stellen dat inzicht geeft in de rechtspositie van in psychiatrische ziekenhuizen opgenomen patiënten en de vraag te beantwoorden of wettelijke regelingen wenselijk zijn en of een beklagcommissie dient te worden ingesteld....De werkgroep zal aan zes specifieke punten bijzondere aandacht verlenen....

De Werkgroep brengt rapport uit in 1978 en in 1980.⁸⁰ De Commissie dringt o.a. aan op meer aandacht voor ethiek en reflectie in de verpleegopleiding.

⁷⁷ Centrale Raad voor de Volksgezondheid (1975). *Taak van de Verpleegkundige*, Nummer twee in de reeks van Verslagen, Adviezen en Rapporten, Leidschendam, Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

⁷⁸ Dhr. C. Buis, voorzitter van de werkgroep bood een matrix van de leerstof op 19 december 1973 aan, aan Mr. J. de Vries, Hoofd van de Hoofdafdeling Medische Beroepen en Opleidingen op het Ministerie van Volksgezondheid. Gevonden in semi-statisch archief van het Ministerie te Steenbergen, Archief afdeling MBO, nummer 1.772.572

⁷⁹ Opmerkingen inzake de algemene onderwerpen in de commentaren op het conceptleerstof diploma Ziekenverpleging B door de Werkgroep van de eindexamencommissie. 24 februari 1974, van de hand van C. Buis. Gevonden in semi-statisch archief van het Ministerie te Steenbergen, Archief afdeling MBO, nummer 1.772.572

In juli/augustus 1975 geïnstalleerd door staatssecretaris J.P.M. Hendriks (KVP) op verzoek van C. Buis, hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid na een initiatief van mevr. C.J.M. Nieland, inspecteur bij de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid:

De Commissie Opleiding B-Ziekenverpleging

Samenstelling van de Commissie: dr.L.J.A. Straathof (voorzitter, waarnemend hoofdinspecteur, later opgevolgd door dr. H. Verhagen, opgevolgd door dr. J.B. van Borssum Waalkes), mevr. J. Verloop (inspecteur, later opgevolgd door C.J.M. Nieland, E. Kuijpers en A. Faber), E. Völke (secretaresse; later opgevolgd door mevr. Heggens). Minimaal acht niet-ambtelijke leden à titre personnel: vier verpleegkundigen, twee artsen, een onderwijskundige, een psycholoog en een socioloog. Namen die hier bij horen: als verpleegkundigen: zr. J.L. Hoiting (Zon & Schild) en zr. H. Heins (Vogelenzang, Bennebroek) alsmede de broeders L. van der Laan (Brinkgreven, Deventer), J.W. Pepping (Voorburg, Vught), G.W. Roodhart (Goes), A. Seezink (Welterhof) P. van Asten (Voorburg, Vught), Ch. De Bont (Brinkgreven, Deventer), K. Buwalda (Delta, Rotterdam), B. Nieuwland (Dennenoord, Zuid Laren) en C. Kot (Groot Bronswijk, Wagenborgen). Als artsen: huisarts D.J.D. de Groot (Voorburg) en als psychiater P.J. Stolk, D. Jacobs, C.A. Tettelaar en dr. Puite (Assen). Als psycholoog dhr. H.L. Oswald (Sint Franciscushof, Raalte), als socioloog dhr. F.M.J. Oomen en als onderwijskundigen dhr. A. M. de Jager, na anderhalf jaar opgevolgd door dhr. Luder. (Door de tijd heen betreft het in totaal negen betrokkenen vanuit de Inspectie. Vier daarvan zijn man: twee hoofdinspecteurs en twee inspecteurs. Vijf van de Inspectievertegenwoordigers zijn vrouw: een hoofdinspecteur, twee verplegende inspecteurs en twee secretarissen. Onder de niet ambtelijke leden zijn van de elf betrokken verpleegkundigen negen mannen en twee vrouwen; de overige negen betrokkenen (vijf artsen en vier andere academici) zijn allen man).

Opdracht aan de Commissie:op basis van artikel 36 uit de Ministeriële Beschikking diploma Ziekenverpleging B dient de commissie de Hoofdinspecteur gevraagd en ongevraagd te adviseren over de regeling van de B-opleiding.....

De Commissie vergadert aanvankelijk frequent, brengt bij voortdurende adviezen en rapporten uit en overlegt met 'het veld' (op locatie van diverse inrichtingen) over ervaren problemen met de B-opleiding.⁸¹

Op 29 september 1976 geïnstalleerd door staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiene J.P.M. Hendriks (KVP):

De Commissie Sociotherapie

Samenstelling van de Commissie: dr. C. Buis, geneesheer-directeur van het N.H. Psychiatrisch Centrum Schakenbosch te Leidschendam; drs. C.M. Degenkamp, psychologisch directeur van het S.J.P.Dercksen Centrum te Amsterdam; H. Diemers, secretaris van de sectie Psychiatrische Instituten van de Nationale Ziekenhuisraad te Utrecht; drs. J.C.B.Eijkman, psychiater in het Psychotherapeutisch Centrum De Viersprong te Halsteren; W. Feenstra, verpleegkundige-sociotherapeut werkbegeleider sociotherapie in de jeugdpsychiatrische kliniek Amstelland te Santpoort; drs. J.L. van de Lande, psychiater, supervisor van de jeugdpsychiatrische kliniek Amstelland te Santpoort; drs. W. Nijhoff, psychiater, medisch

⁸⁰ Werkgroep Rechtspositie Patiënten in Psychiatrische Ziekenhuizen (1978). *Resultaten enquête*, november 1978 en Idem (1980). *Eindrapport*, januari 1980. Beide rapporten zijn uitgegeven door de Stafafdeling Externe Betrekkingen van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiene (VEM) bij de Staatsuitgeverij te 's Gravenhage in maart 1979. (Hoe dit kan met een eindrapport van 1980 snap ik eigenlijk niet.)

⁸¹ Archief OBZ Chris de Bont

directeur en supervisor van de geriatrie afdelingen van het psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang te Bennebroek; dr. M. Oosterlee, geneesheer-directeur van het psychiatrisch Ziekenhuis Wolfheze te Wolfheze; H. Rozendal, verpleegkundige, hoofd verplegingsdienst van het psychiatrisch ziekenhuis Veldwijk te Ermelo; H. Siemens, verpleegkundige, stafdocent-cursusleider Hogere School voor Gezondheidszorg te Leusden; secretaris van de Commissie: dr. P.A.F. van der Spek, consulent van de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de geestelijke Volksgezondheid te Leidschendam. Mevr. C.J.M. Nieland, inspecteur verplegende en verzorgende beroepen op de GHIGV is in twee vergaderingen aanwezig geweest om de verhouding van de sociotherapie tot de psychiatrische verpleegkunde te bespreken.

(De Commissie Sociotherapie bestaat dus uit elf mannen, onder wie zes psychiaters, één psycholoog, een ambtelijk secretaris en drie verpleegkundigen met aanvullende opleiding. De vrouwelijke hoofdinspecteur verplegende en verzorgende beroepen van de GHIGV wordt tweemaal genodigd haar visie te geven).

Opdracht aan de Commissie:het inventariseren van opvattingen over sociotherapie, het therapeutisch milieu en de therapeutische gemeenschap; het beschrijven van sociotherapeutische interventies op uiteenlopende organisatorische niveaus alsmede de specifieke rol van sociotherapeuten te onderzoeken; de identiteit van de sociotherapeut vast te stellen, een afscheiding van andere disciplines aan te geven alsmede het aangeven van ontplooiingsmogelijkheden en functieomschrijvingen van sociotherapeuten; voorstellen te doen omtrent de gewenste opleiding van sociotherapeuten op verschillend niveau.....
De Commissie brengt rapport uit in maart 1981; het wordt gepubliceerd in 1982.⁸²

In 1981 geïnstalleerd door de Vaste Commissie Verpleging van de Centrale/Nationale Raad voor de Volksgezondheid:

Stuurgroep Specialisaties in de verpleegkunde, nu voor de psychiatrische hulpverlening

Samenstelling: mevr. M.E. Schreuder, verpleegkundige, hoofd sector diagnostiek en hulpverlening van het Gemeentelijk Pedotherapeutisch Instituut Amsterdam, F. Booy, verpleegkundige, stafmedewerker afdeling kwaliteit van zorg, Nationale Ziekenhuis raad, J.J. Bosman, verpleegkundige adjunct-directeur patiëntenzorg RK Ziekenhuis Groningen, M.C. de Haan, arts, directeur-geneesheer Diaconessenhuis te Eindhoven, mevr. E. 't Hart, verpleegkundige, inspecteur verplegende en verzorgende beroepen bij de Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid te Leidschendam, J.A.M. Kerstens, pedagoog, verpleegkundige, hoofd opleidingen Psychiatrisch Ziekenhuis Vrederust te Bergen op Zoom, mevr. G.J. Kol, verpleegkundige, stafdocent HBO-V, Hogere School voor Gezondheidszorg te Leusden opgevolgd door mevr. R. van Drunen-Visser verpleegkundige stafdocent HBO-V, Hogere School voor Gezondheidszorg te Leusden, mevr. C.J.M. Nieland, verpleegkundige, inspecteur verplegende en verzorgende beroepen, Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid, mevr. A.H.N. van Sorge-Greve, verpleeghuisarts. Als specifieke deskundigen zijn toegevoegd: dhr. P. van Asten, verpleegkundig coördinator van het cluster short-stay van het Psychiatrisch Instituten van de Godshuizen (PIDG) te 's Hertogenbosch, en R. Hofman, directeur verpleging Psychiatrisch Centrum het Groot Graffel te Warnsveld . Secretariaat: mevr. M. van Driel Krol en drs. R.O. Aalbersberg. (beide werkzaam bij de NRV).

Opdracht aan de Stuurgroep: Het bestuderen van de ontwikkelingen op het gebied van de psychiatrische verpleegkundige hulpverlening welke wijzen op een behoefte tot specialisatie onder diegenen die in bezit zijn van diploma B, sedert het verschijnen van het eerste

⁸² Commissie Sociotherapie (1982). *Sociotherapie in de psychiatrische hulpverlening*, verschenen in de reeks Verslagen, Adviezen, Rapporten, 1982, nummer 70, Rijswijk: Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Basisrapport specialisatie in de verpleging (1974) en het verschijnen van het Rapport van de Commissie Sociotherapie

De Stuurgroep brengt negatief advies uit -specialisatie is niet nodig- in december 1983.⁸³

D.d. 25-8-1981 benoemd door de Vaste Commissie verpleging van de Centrale/Nationale Raad voor de Volksgezondheid:

De werkgroep Centrale Scholen

Samenstelling: dhr. J.M.J van Beers, lid Vaste Commissie Verpleging voor ABAVA KABO; mevr. mr. W.G.A. van Boxtel, lid vaste cie Verpleging voor VOVB; dhr. mr J. Haring, lid vaste cie Verpleging als vertegenwoordiger van de directie Gezondheidsberoepen en Opleidingen (tot 1 november 1981), (vanaf 1 november 1981) drs. B.H. de Rave, hoofd van de hoofdafdeling Verplegende en Verzorgende Beroepen en Opleidingen van het ministerie van WVC, tevens lid van de vaste cie Verpleging als vertegenwoordiger van de directie GBO; dhr. E.W.J.A. Kiebert, NZR, afdeling kwaliteit van Zorg en Onderwijs; mevr. E.A. Storm, verpleegkundige, lid VCV als staffunctionaris van de NCVVV. Ook hebben deelgenomen: mevr. mr. G.S. Hulst van de afdeling Wetgeving en Juridische aangelegenheden en mevr. mr. M.H. Rüseler-Meys van de hoofdafdeling VVBO van de directie GBO op het departement. Het secretariaat werd gevoerd door mevr. M. van Driel Krol en drs. R.O. Aalbersberg. (Samenstelling: 9 personen, waarvan 5 vrouwen).

Opdracht aan de werkgroep: ...adviseren naar aanleiding van een vraag van de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne d.d. juni 1981 over de meest adequate bestuurlijke en juridische vormgeving van de samenwerking tussen inservice-opleidingen en dagscholen die opleiden in de verpleegkunde

De Werkgroep brengt rapport uit aan de VCV d.d. 31-8-1982, dit wordt herzien vastgesteld d.d. 25-1-1983. De Raad stelde deze tekst op 10-3-1983 vast.⁸⁴

Op verzoek van staatssecretaris drs. J.P. van der Reyden van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur werd d.d. 18 augustus 1983 geïnstalleerd en vanaf 22 november 1983 door de Vaste Commissie Verpleging qua samenstelling gewijzigd:

Werkgroep Profiel Verpleegkundige Beroepsbeoefenaar

Samenstelling: dhr. drs. G.C.M. Evers (voorzitter), mevr. L.J. Reinhoud (plv voorzitter), mevr. M.J.M. Le Grand-van den Boogaard, mevr. L. Hadders, H. Hulsebosch, J.H.J.de Jong, P.H.G.J.M. Jonkergouw, Mw. A. Jordaan, Mw. E.M. van Meurs-Bertels, J. Schraa. Secretariaat: mevr. M. van Driel Krol en F.H. Sihan.

(Samenstelling dus: twaalf personen, zes mannen (verplegingswetenschapper, docenten verpleegkunde, vakbondsbestuurders) en zes vrouwen. Geen enkele persoon heeft expertise in de psychiatrische verpleegkunde⁸⁵).

Opdracht aan de Werkgroep:de staatssecretaris te adviseren over het profiel van de beroepsbeoefenaar die zich professioneel bezighoudt met het verplegen en in dit advies uitdrukkelijk verschillende niveau's te omschrijven, mede gezien de inhoudelijke besluitvorming rond de MBO-V.....

De werkgroep bracht advies uit in 1984.⁸⁶

⁸³ Nationale Raad voor de Volksgezondheid (1983). *Rapport in het kader van de specialisaties in de verpleegkunde betreffende de verpleegkundige belast met specifieke taken in de geestelijke gezondheidszorg met name in de psychiatrische hulpverlening*. Rijswijk, NRV.

⁸⁴ Centrale Raad voor de Volksgezondheid (1983). *Advies inzake het ontwerp van Besluit Centrale scholen en inrichtingen in samenwerkingsverband voor opleidingen verpleegkunde en ziekenverzorging*, Zoetermeer,rapportnummer....

⁸⁵ Dit is aanleiding voor de Werkgroep Herziening B-opleiding om zelf te komen met het *Beroepsprofiel van de psychiatrisch verpleegkundige*, officieel uitgebracht door het Ministerie van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur in januari 1986

⁸⁶ Nationale Raad voor de Volksgezondheid (1984). *Advies inzake de profielschets van een beroepsbeoefenaar die zich professioneel bezighoudt met het verplegen*. Zoetermeer, Rapport nummer 4009-90

In november 1985, naar aanleiding van een verzoek om advies vanwege de staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur drs. J.P. van der Reyden geïnstalleerd door de Nationale Raad voor de Volksgezondheid:

Commissie Beroepen in de Wet BIG

Samenstelling van de Commissie: voorzitter: prof. mr. W.B. van der Mijn (na 1-1-1987 drs. G.C.M. Evers); ondervoorzitter: dhr. W.J. Speets. Leden: mevr. drs. M.L. Hagendoorn (plv. mevr. mr. P.V. van der Sande namens de Nationale Ziekenhuisraad; mevr. A.L. Thijssen-de Vreeze, namens het Gezamenlijke Overleg Beroepsverenigingen in de gezondheidszorg; (plv. mevr. H. Smit en dhr. J. van Eykeren van het Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie/Nederlandse Vereniging voor Vrijgevestigde Fysiotherapeuten); mevr. mr. G.P.M. Raas (plv. mevr. H. Hulsebosch) namens CFO/Het Beterschap; mr. dr. H.W.A. Sanders, radioloog (plv. W.H. Cense huisarts) namens de KNMG; drs. W. van Santen (plv. vacature) namens de Nationale Kruisvereniging; mevr. mr. I. Weernekens (plv. J. van der Wilk) namens het Landelijk Patiënten en Consumenten Platform; dhr. R.B.G.J. Schooleman, arts (plv. mevr. mr. H.J.M. van der Kant) namens de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen /of het Kontaktorgaan Landelijke Organisaties voor Ziektekosten verzekeraars; drs. N.F. Grossouw (plv. mevr. mr. E. van Veenendaal) namens de Nederlandse Vereniging voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg; drs. F.J.S. Donker namens Nederlands Instituut voor Psychologen.

Adviserende leden: mr. H.R.G. Veldkamp (plv. mr. W.H.M.A. Pluimakers) ministerie van WVC; A. de Wit namens de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Volksgezondheid en J. Verhoeff, psychiater, namens de Geneeskundige Hoofdinspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid.

Secretariaat: drs. J.M. Buiting, mr. drs. A.P. van Gorp en mr. E.B. van Veen.

Opdracht aan de Commissie:in samenspraak met de Vaste Commissie Verpleging advies uit te brengen over de wettelijke voorziening die nodig is om de naar verwachting in 1988 uit te stromen beroepsbeoefenaren uit het MdgO-vp onderwijs succesvol te doen functioneren.....

De Commissie bracht rapport uit –dit rapport werd niet overgenomen door de Raad- in 1987.⁸⁷

In april 1986 geïnstalleerd door mr. drs. L.C. Brinkman (CDA), minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur op initiatief van hoofdinspecteur J.B. van Borssum Waalkes:

Permanent Advies Orgaan B-Opleiding (PAOB)

Samenstelling: dertien leden. Inspectie: drie leden (twee met verpleegkundige achtergrond, en een secretaris) plus maximaal dertien commissieleden vanuit het land. Criteria voor benoeming: multidisciplinaire vertegenwoordiging op persoonlijke titel, regionale spreiding, directe betrokkenheid bij het opleidingsgebeuren in de psychiatrie. In de praktijk zijn negenentwintig mensen bij het werk van dit Advies Orgaan betrokken geweest: twintig mannen (een inspecteur, een secretaris, vijf verpleegkundigen uit het veld en vele bestuurders van werkgevers, werknemersverenigingen etcetera; en negen vrouwen: twee inspecteurs, een secretaresse, vertegenwoordigers van beroepsorganisaties of (christelijke) vakbonden en van het Ministerie. Zie voor namen Bijlage 15 met de Samenstelling van de PAOB.

Opdracht aan de Commissie:op basis van art. 56 van de vigerende regeling Opleiding B-verpleegkundige desgevraagd en uit eigener beweging adviseren over de regeling van de B-opleiding.....

⁸⁷ Nationale Raad voor de Volksgezondheid (1984). Advies wettelijke voorziening tweede deskundigheidsniveau verpleging. Zoetermeer, rapport nummer 4004-148.

De PAOB brengt in december 1987 een belangrijke brief uit.⁸⁸

Op 16-10-1990 geïnstalleerd door drs. H.Simons, staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (PvdA):

Commissie positiebepaling beroep van verpleegkundige en verzorgende/Commissie Werner
Samenstelling: drs. J.F.M. Werner, dhr. Th.L.J. van der Donk, Mevr. M.J.M. Le Grand van den Boogaard, prof. dr. H. Huyer-Abu-Saad, mevr. F.J. Mensink, mevr. I. Müller-van Ast, dhr. C. de Ridder, dhr. M.H.G. Wiegman.

Oprichting aan de Commissie:in reactie op de (aangenomen) motie 135 d vergaderingen 1989/1990 21300 XVI ex artikel 10 RvOvoorstellen te doen omtrent maatregelen die leiden tot het waarborgen respectievelijk vergroten van de aantrekkelijkheid van het beroep van verpleegkundige en verzorgende. Deze maatregelen kunnen in het bijzonder betrekking hebben op: beeldvorming, opleiding, beroepskrachtenplanning en de materiele waardering voor het beroep.....

De Commissie brengt rapport uit in 1991.⁸⁹

In 1992 geïnstalleerd door drs. H.Simons, staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid & Cultuur (PvdA):

Adviseur/Informateur uitwerking Kabinetstandpunt Verplegende en Verzorgende Beroepen.
Samenstelling: Carla M.A. Frederiks (vakgroep Epidemiologie van de Rijksuniversiteit Limburg en voorzitter van de Verpleegkundige Wetenschappelijke Raad. (één vrouwelijke academicus).

Zij voerde gesprekken met: dhr. W. Bakker (vice-voorzitter Nu '91), dhr. A. Bal (bestuurder CFO), mevr. C.M. Berkhout (voorzitter Nu'91), mevr. drs. M.L. Bot en mevr. drs. M. van Berkum, voorzitter en coördinator landelijke beroepsvereniging gezinsverzorging STING, mevr. drs. M.S.H. Duijnste en mr. C.A. de Goede (medewerkers NIZW), mevr. B. Eerland-van Vliet (bestuurder CFO), mevr. J.A. Giebing (plaatsvervangend directeur CBO), mevr. drs. L.M. Hagendoorn (beleidsmedewerker NZf), mevr. M.H. Hanrahan (ministerie van WVC, taakcoördinator), prof.dr. H. Huijer-Abu-Saad (hoogleraar verplegingswetenschap, lid commissie positiebepaling beroep van verpleegkundige en verzorgende), mevr. W.F. Hulsbosch-Smulders (directeur VOVB), mevr. M. Janmaat-Abee (lid Tweede Kamer), drs. P.H. Jonkergouw (directeur Kruisvereniging), dhr. D.C. Kaasjager (arts, directeur Preventie, Algemene Gezondheidszorg en Opleidingen i.o., ministerie van WVC), mevr. dr. A. Kerkstra (NIVEL), mevr. drs. C. van der Kooij (destijds medewerker Instituut voor verplegingswetenschap), dhr. Y. van der Kraats (directeur verzorgingshuis), drs. A.L. Lapré (verplegingswetenschapper), mevr. K.A. van der Luitgaren (lid dagelijks bestuur Verplegings Wetenschappelijke Raad), mevr. F. Mensink (docent Masters in Nursing Programma, lid commissie positiebepaling beroep van verpleegkundige en verzorgden), mevr. J.J.von Nordheim (oud-inspecteur Geneeskundige Hoofinspectie), dhr. J. Plaizier en mevr. drs. J.M.M. Willemse (HBO-Raad), drs. A. Pool (lid werkgroep Functiedifferentiatie), mevr. mr. G.P.M. Raas (NRV), prof. dr. E. Reerink (directeur CBO), mevr. M.L. Scholtens (lid dagelijks bestuur Verplegings Wetenschappelijke Raad), dhr. G.JH. Stijnen (directeur bejaardencentrum), mevr. A. Sijp (inspecteur bij de Geneeskundige Hoofinspectie voor de

⁸⁸ In deze brief staat dat het advies over de Beschermende Woonvormen van de NRV uit 1986 er aanleiding toe geeft dat de B-opleiding niet langer alleen mag opleiden voor intramurale functies; leerlingen dienen tijdens hun opleiding ook te leren werken in semimurale situaties, zoals bv. een beschermende woonvorm, een dagcentrum of een polikliniek. Archief Cie OBZ/PAOB Chris de Bont.

⁸⁹ Werner, J.F.M. (1991). *In hoger beroep. Perspectief voor de verplegende en verzorgende beroepen*. Rijswijk, ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Het Rapport leidt tot een Kabinetstandpunt (1992), uitgebracht met een aanbiedingsbrief van staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur H.J.Simons dd. 27-3-1992, *Perspectief voor de verplegende en verzorgende beroepen*, Handelingen van de Tweede Kamer der Staten Generaal, vergaderjaar 1991-1992, 22.300 XVI, nr. 113: Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van Hoofdstuk XVI voor het jaar 1992.

Geestelijke Volksgezondheid), dhr. B.P.M. Sijtsema (beleidsmedewerker ministerie van WVC), mevr. mr. E. Veder-Smit (bestuurder), mevr. drs. M. van Vliet (inspecteur Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid), dhr. A.H. Wirtz en mevr. M. Boer (bestuurders ABVA KABO), mevr. drs. C.B.A.M. Wolsing-van Dartel (destijds medewerker Instituut voor Verplegingswetenschap), dhr. W. Zandbergen (inspecteur Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid). Telefonisch contact is opgenomen met: mevr. J.A. Boer (lid dagelijks bestuur van de Verplegingswetenschappelijke Raad), mevr. prof.dr. J. de Bruijn (hoogleraar vrouwenstudies VU Amsterdam), prof.dr. G.C.M. Evers (Stichting Verplegingswetenschappelijk onderzoek Nederland-Vlaanderen), dhr. J. Wiebrands (VVAVZ), prof.mr. F. van Wijmen (hoogleraar gezondheidsrecht), mevr. M.G.M. Le Grand-van den Boogaard (NRV), mevr. drs. C. aan de Stegge (STIP) en dhr. E. Zwakman (LACIO). *Opdracht aan de adviseur:adviezen te geven over de verdere uitvoering van het kabinetsstandpunt Verplegende en Verzorgende Beroepen, met een nadruk op het speerpunt van positieverbetering van de beroepsgroep. Ten eerste gaat het om inhoudelijke voorstellen op het gebied van de positieverbetering en ten tweede over voorstellen m.b.t. bestuurlijke en structurele vormgeving van de regie van het V&V programma* De adviseur bracht advies uit in maart 1993.⁹⁰

In 1992 geïnstalleerd door drs. H.J. Simons (staatssecretaris van WVC) en J. Ritzen (minister van Onderwijs):

Het Procesmanagement regionale experimenten Landelijke Invoering Verplegende en Verzorgende Opleidingen

Samenstelling: Jeltje Heitink, Karen Teluy, (SOVOV), Harry Weijs (ministerie OC&W) en Bouke Sijtsema (ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport). Dit management vergaderde samen met de projectleiders van de regionale experimenten: Maarten de Bok (Friesland), Tineke Verhage (Zeeland), Frans Dohmen en Martin Glaudemans ('s Hertogenbosch), Wim J. Speets (Rotterdam), en Jan van Meeteren (Limburg).

*Opdracht aan de Commissie: Komen tot een eenduidig eindproduct, dat landelijk implementeerbaar is.....*⁹¹

Het procesmanagement bracht rapport uit in 1995.⁹²

Op 18-10-1995 geïnstalleerd door dr. ir. J.M.M.Ritzen, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen:

Commissie Kwalificatiestructuur/Commissie van Londen

Samenstelling: een voorzitter en vijftien leden, 4 deskundigen en een waarnemer: drs. J. van Londen is voorzitter. mevr. drs. A. Grotendorst is secretaris. Als leden: mevr. drs. B. Albers (STING), mevr. W. Berentsen (ABVAKABO), mevr. drs. A. Cremers (Nu'91), G. van Dijken (BVE- Raad), mevr. B. Eerland-van Vliet (CBO), R.J. van Essen (NVVZ), C.A. Geldof, arts (NVZ), drs. C. de Groen (NZf), drs. P. de Jonge (LVT), P.J.M. Koopman (NVGGZ), J.C.M.J. Monden (VGN), mevr. drs. C. Pool-Tromp (HBO-Raad), dhr. W.C.L. Robroek (VOVB), J. van der Spek (WZF), mevr. J. van Vliet (VAZ). Als deskundigen worden benoemd: een deskundige van het landelijk orgaan (mevr. ir. M.P.E. Koopman-Gilissen), een deskundige van de HBO-Raad (mevr. drs. C. Pool-Tromp) en twee leden van het LIVVO: mevr. M.A. Verhage-van der Ent en W.J. Speets). Als waarnemer van het Landelijk Centrum Verpleging en Verzorging wordt benoemd dr. A. Pool.

⁹⁰ Frederiks, C.M.A. (1983). *Wordt Vervolgd, Advies over het programma positieverbetering Verplegende en verzorgden beroepen*, Rijswijk, Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

⁹¹ Blijkens de tekst van een e-mail van W.J.Speets aan mij d.d. 25-3-2004

⁹² Grotendorst, Ans (red.), *Het Lopend Vuur, Ontwerp Samenhangend opleidingsstelsel voor de verpleegkundige, verzorgende en assisterende/helpende beroepen*, (Utrecht: PRO6, 1995).

(Voorzitter: man, arts (sociaal-psychiater); secretaris: vrouw, academica; leden: zes vrouwen en negen mannen. Slechts twee mannen hebben een duidelijke affiniteit met psychiatrie, slechts één van hen met verstandelijk gehandicaptenzorg).

Opdracht aan de Commissie:het met inachtneming van de van belang zijnde internationale ontwikkelingen ontwikkelen van concept-eindtermen voor nieuwe opleidingen verpleging en verzorging in de kwalificatiestructuur van de WEB alsmede van conceptonderwijseenheden voor nieuwe opleidingen verpleging in het Hoger Beroeps Onderwijs; alsmede het creëren van een zo groot mogelijk inhoudelijk draagvlak voor de ontwikkeling van eindtermen en onderwijseenheden waarbij de commissie Kwalificatiestructuur in overeenstemming met het LIVVO zal optreden. Hieromtrent vóór 15 april 1996 rapport uitbrengen aan de ministers van onderwijs en volksgezondheid
De Commissie brengt op 20 maart haar eerste rapport uit en presenteert haar eindrapport op 30 mei 1996.⁹³ Ze presenteert het samenhangende opleidingsstelsel op 26 juni 1996 aan de bewindslieden van VWS en OC&W, alsmede aan de voorzitter van de Nederlandse Zorgfederatie.⁹⁴

Medio 1995 geïnstalleerd door OCenW:

Coördinatiegroep nieuwe opleidingen verpleging en verzorging.

Voorzitter: Ministerie van OCenW: dr. F.J.M. Mertens.

Samenstelling: OCenW, VWS, landelijke belangenorganisaties uit gezondheidszorg en onderwijs.

Opdracht aan de Commissie: een overzicht te geven van alle afspraken die over de invoering van het nieuwe stelsel en de overdracht van het inservice onderwijs zijn gemaakt.

Relevant voor de GGz verpleegkunde is:

Besloten is dat afgestudeerden van niveau 4 en 5:

De gehele primaire verpleegkundige zorg zelfstandig moeten kunnen plannen, uitvoeren en evalueren.

Afgestudeerden van niveau 5 moeten daarnaast consult kunnen verlenen, een voorbeeldfunctie kunnen vervullen, zorginhoudelijke regie voeren en voorwaarden scheppen voor het primaire verpleegkundige proces.

Op niveau 4:

In de beroepsbegeleidende leerweg is de verhouding theorie/praktijk: 30%-70%

In de beroepsopleidende leerweg is de verhouding theorie/praktijk: 70%-30%

Op niveau 5

Ligt het aantal Sbu's op 6720 en is voor alle leerwegen de minimale en maximale praktijkduur 3200 uur.

De ondergrens van alle leerlingen tesamen ligt op 25.000 leerlingen.

In een brief van het Ministerie van OCen W van december 1995 werd geconcludeerd dat het inservice-onderwijs hoofdzakelijk moest aanhaken bij het MBO-beroepsonderwijs, en dat slechts in beperkte mate aansluiting mogelijk was bij hogescholen. Een beheersing van de capaciteit van de HBOvariant (mn. de BOL variant) was gewenst, gezien de arbeidsmarkt . Ook de HBO-Raad zal daarom gevraagd worden vooral de BBL-variant te bevorderen. (pag. 10)

⁹³ Londen, J. van en Grotendorst, A. (1996). *Gekwalificeerd voor de toekomst, Eindrapport Commissie Kwalificatiestructuur, Zoetermeer/Rijswijk*, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

⁹⁴ Coördinatiegroep voor de opleidingen verpleging en verzorging (1996). *Referentiekader (en het Addendum op dit referentiekader) voor de invoering van een nieuw samenhangend stelsel voor verpleging en verzorging en de overdracht van het inservice-onderwijs van de zorgsector naar OC en W*, Zoetermeer, Sdu. (Met dank aan W. Robbroek van de OVDB voor de kopie van dit document.)

Op 1-8-1996 worden de eindtermen van niveau 2,3 en 4 door de Minister van Onderwijs vastgesteld. De HBO-Raad zal de standaard voor het kwalificatieniveau 5 vastleggen. (13) Alle leerlingen die voor 1-8-1997 beginnen met een inservice opleiding (voor ons: de B-opleiding) mogen deze nog in redelijke termijn afronden.

De Commissie rapporteert op 26 juni 1996.⁹⁵

Addendum:

De opleiding op niveau 4:

Heeft **6400** studiebelastingsuren.

In de WEBO wordt de theorie-praktijkverhouding uitgedrukt als percentage van de totale studieduur.

In de Wet BIG bestaat de opleiding van de Wet BIG voor tenminste 1535 uur uit theorie. Leerlingen dienen ook culturele maatschappelijke onderdelen te krijgen.

Alle werkvelden krijgen:

Een basisperiode voor 9 maanden, gevolgd door een praktijkperiode van 39 maanden.

(= 48 maanden, dus vier jaar school)

In de basisperiode vallen 30 lesweken, stage en vakantiedagen

In de praktijkperiode zijn begrepen 21 lesweken en vakantiedagen.

Totale duur 48 maanden, 6400 Sbu.

BOL:

Een idem op bouw als de BBL, maar met minstens 2300 praktijkuuren overeenkomstig de eisen in de Wet BIG.

Voor de BOL geldt dan 6400 – 2300 uur is 4100 uren theorie. Dat is 64% theorie en 36% praktijk. Overeenkomstig deze indeling worden 10% *vrije ruimte* gegeven. (640 uur theorie en 230 uren praktijk.)

Berekening niveau 4: pagina Bijlage van Addendum, december 1996

Uitgangspunt: normatieve lesweek = 40 uur Sbu. Daarvan driekwart contacturen= 30 uur

BIG norm is echter 1535 uren = dat is slechts driekwart van de 2046 Sbu. Dus de gehele opleiding is

2046 theorie : 4354 praktijk = 32: 38 . Daarvan 10% vrije ruimte = 205 uur vrije theorie en 435 vrije ruimte praktijk. De student is vrij de vrije ruimte zelf in te vullen.

jaar	theorie	praktijk
Basisperiode van 9 maanden	1535 – 630 contacturen = 905 contacturen. Dus: 30 lesweken van 30 uur = 900 contacturen en 1200 Sbu	
Praktijkperiode van 39 maanden	105 lesdagen á 6 uur = 630 contacturen, d.w.z. 21 lesweken á 30 uur = 630x 3/4= 840 Sbu	

⁹⁵ Mertens, F.J.M. en H.M. Weijs, Referentiekader voor de invoering van een nieuw samenhangend stelsel voor verpleging en verzorging en de overdracht van het inservice-onderwijs van de zorgsector naar OC&W. (Den Haag: Ministeries van OCenW en VWS/Sdu, 26 juni 1996.)

Totale eindterm	1841 uur theorie (2046-205)	3919 uur praktijk (4300-435)
-----------------	-----------------------------	------------------------------

In een tevens verspreide convenantstekst, ondertekend 26-6-1997 te Amersfoort door de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen ir. J.M.M. Ritzen, de Minister van Volksgezondheid., Welzijn en Sport, dr. E. Borst-Eilers, de voorzitter van de Nederlandse Zorg federatie drs. A.T.J. Krol, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen W.G.C. Kok, arts, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Verpleeghuiszorg Mr. C. van Lookeren Campagne, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Geestelijke Gezondheidszorg Dr. E.J.M. Crabbendam en de voorzitter van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland P.E.M. Bottelier, staat dat het gaat om 181 miljoen naar OCen W over te dragen gelden vanuit de intramurale zorgsector (theoriekosten inserviceonderwijs plus), 7,1 miljoen aan kosten vanuit de intramurale zorgsector aan prijsindexering daarvan; plus 10 miljoen meerkosten vanuit VWS voor de meerkosten theorie in verband met de Wet BIG.

Kennelijk worden door deze teksten ook door de NVGGz aan de directies van instellingen verspreid. Daarbij zit echter de volgende inzichtgevende tabel (Ik dank dit stuk aan P.J.M. Koopman van Adhesie te Deventer)

Tabel A.

Kwalificatieniveau	Opleidingsniveau	SBu	Duur (bij fulltime opl.)	Minimale vooropl
5	HBO-verplegen (WHW)	6720	4 jaar	HAVO
4	MBO-verplegen (WEB)	6400	4 jaar	MAVO, aanv. Eisen: 6 vakken op D-niveau
3	MBO-verz. MBO-verz.-IG	4800	3 jaar	VBO/MAVO, aanv. Eisen: 2 vakken op C-niveau
2	MBO-kort helpende (WEB)	3200	2 jaar	Drempelloos (met mog. Tot verp. opl. bij vold. vooropl.)
1	Niet in opleidings-stelsel	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Tabel B:

Het verschil tussen de oude opleiding B en de nieuwe opleiding BBL niveau 4 is als volgt:

	Huidige inservice opleiding				Beroeps begeleidende leerweg in het nieuwe stelsel			
	Les uren	Stage + Vak.	Praktijk	Totaal	Les-uren	Stage + Vak	Praktijk	Totaal
Basisperiode	690 = 23 weken	7 weken		7 maanden	905 = 30 weken	9 weken	----	9 maanden
Praktijkperiode	630 = 21 weken	---	33 maanden	33 maanden	630 = 21 weken	----	39 maanden	39 maanden
Totaal	1320 = 44 weken	7 weken	33 maanden	40 maanden	1535 = 51 weken	9 weken	39 maanden	39 maanden

In december 1997 geïnstalleerd door het Landelijk Centrum Verpleging en Verzorging: Commissie Verkennend Onderzoek naar de Vervolgkwalificaties voor Verpleegkundigen en Verzorgenden (kortweg Project V 4).

Samenstelling: Prof. drs. J. van Londen (voorzitter), W.J. Speets, Drs. P.J.J. Jochems (projectleider), Mevr. H. Hillman, Adviseur, mw. Drs. A. Grotendorst (onderwijskundig adviseur), en Mw. Drs. S. Hickox-Vriens (ambtelijk secretaris).

Opdracht: Toekomstvisie verkennen op het vervolgonderwijs voor verpleegkundigen en verzorgenden. Daarna zal:
Ofwel wèl een formeel traject starten.
Ofwel geen project starten.
De rapportage zal begin 1999 worden aangeboden aan de Minister van VWS.
Project V4 rapporteert in december 1998.⁹⁶

Geïnstalleerd d.d. ...?? door Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging van Academische Ziekenhuizen en Algemene Vergadering van Verenigingen voor Verpleegkundigen en Verzorgenden:

Traject Landelijke Regeling Verpleegkundige Vervolgopleidingen.

Samenstelling: ??

De Commissie rapporteert op 15 juni 2000 met een convenantstekst *Landelijke Regeling Verpleegkundige Vervolgopleidingen*.

Deze tekst installeert een College Verpleegkundige Vervolgopleidingen Ziekenhuizen waarin zitting hebben:

Prof. dr. L.J. Gunning-Schepers, (VAZ) E. Linnebank (NVZ) dr. M.J. Kaljouw (AVVV), :drs. L.A. Voogt (AVVV), Drs. J. Ferdinandus (VOVV). Het convenant als geheel is ondertekend door Prof. dr. W. Lemstra, (NVZ), Prof. dr. N.A.M. Urbanus (VAZ), P.J.M. Koopman (AVVV) en drs. A.J.R. Kleijn, (Vereniging van Opleidingsinstituten voor Verpleegkundige Vervolgopleidingen).

Geïnstalleerd op eigen initiatief: **Projectteam Beroepscompetenties hbo-verpleegkunde**

Projectteam: Mw. Drs. C. Pool-Tromp (Voorzitter), Mevr. F. M. Veltman-van VUgt, Mw. S. Vogel, Mw. P.v.d. Lelij-v.d. Berg (secretaresse), dr. A. Pool (adviseur), Mw. Drs. E.K. Leistra (HBO-Raad).

Opdracht: Omschrijven welke kerncompetenties een hbo-verpleegkundige nodig heeft om de vijf centrale rollen te kunnen spelen die kenmerkend zijn voor haar vakgebied en opleidingsniveau (zorgverlener, regisseur, ontwerper, coach, beroepsbeoefenaar) en hoe dit uitpakt voor de verschillende zorgcategorieën.

Het projectteam komt in maart 2001 met een dik boek.⁹⁷

Wat betreft de verpleegkunde in de psychiatrie is de tekst geschreven door J. Bonants (Hogeschool West Brabant), J.G.M. Manuhutu (Hogeschool Zeeland), en H.J.M.M. Vermeulen (Hogeschool Rotterdam). Als experts hadden deze Els Borgesius (onderzoeker Trimbos Instituut) en Peter Koopman (Adhesie) geraadpleegd.

Geïnstalleerd door GGz-Nederland en HBO-Raad d.d. 2003:

Stuurgroep ontwikkeling van een differentiatie GGz voor de hogere beroepsopleiding tot verpleegkundige. (Voortbouwend op een initiatief van kennelijk ontevreden GGz-docenten aan diverse HBOV's. Er zijn naast genoemde leden 14 ggz-experts geraadpleegd plus 7 docenten aan HBO-vs).

Samenstelling: vanuit GGz-Nederland: drs. J.C.A. Bastiaansen (voorzitter), (RvB Rhijngestgroep); Mw. Drs. M.G.C. de Leeuw (Altrecht); drs. M.D. Mahakena (GGz-Nederland), Mw. drs. ME. Nieuwsma (GGz-Nederland), Mw. Y. Slee (FVGGz); Mw. Drs. E.J. Zeldenrust (GGz-Nederland).

⁹⁶ Grotendorst, Ans en Pieter Jochems, Verkenning vervolgkwalificaties verpleging en verzorging, Rapportage 0.2, (Utrecht: december 1998). Ook: Idem: Becommentarieerde standpunten Projectgroep V4, verkregen draagvlak 16 december 1998.

⁹⁷ Pool, Aart, Pool-Tromp, Clazina, Veltman van Vugt, Freddy en Sia Vogel, (2001), *Met het oog op de toekomst, Beroepscompetenties van hbo-verpleegkundigen*, (Utrecht/Rotterdam: NIZW en Hogeschool Rotterdam).

Namens de HBO- Raad: Mw. C. Pool-Tromp (adviescollege HGZO, Hogeschool Rotterdam), Mw. Drs. E.K. Leistra (HBO-Raad; Mw. Drs. M. Adriaansen (landelijk overleg HBO-V-en, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen).

Begeleidingsgroep Sciencia: drs. G.B.J. van der Grift, Mw. H.A.M. Groenendaal (Saxion Deventer), M. Wijnen Saxion Enschede), S.D. van Helden-van Deel (Windesheim Zwolle) Projectgroep: J.S. Jukema, Windesheim, projectleider, B.J.M. Vennema, (extern deskundige), M.G.S. Poot, (secretariaat Sciencia).

Deze projectgroep komt in 2004 met een produkt.⁹⁸

Geïnstalleerd d.d. Commissie Implementatie Opleidingscontinuüm en Taakherschikking door

Voorzitter: Mw. Le Grand-van den Boogaard.

Samenstelling: ???

De Commissie Le Grand rapporteert dat er een werkgroep nodig is om te adviseren over de beroepenstructuur en een continuüm van verpleegkundige opleidingen, teneinde te komen tot een transparante structuur met duidelijke kenmerken van onderscheiden niveau's om een pragmatische implementatie in het zorgproces te realiseren.

Geïnstigeerd d.d. 17-12-2003 door de Minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport dhr. H. Hoogervorst bij brief aan Mevr. A. van den Berg van de Algemene Vergadering van Verpleegkundigen en Verzorgenden: een **Stuurgroep Verpleegkundige Beroepsstructuur en Opleidingscontinuüm (VBOC)** onder regie van de AVVV.

Samenstelling: Prof. dr. P.L. Meurs, mevr. drs. C.C. van Beek, de heer J. Ferdinandus, mevr. drs. E.E.P.M. Janssen-Sengers, Mw. Dr. M. J. Kaljouw, de heer drs. J.L. Kauffeld, Mver. dr. E.M. Ott, dhr. prof. dr. A.J. Rabelink, Mevr. dw. W.J.M. Scholte op Reimer.

Opdracht: Hoogervorst sluit zich aan bij Le Grand en draagt het AVVV gezie haar wettelijke taak inzake het instellen van verpleegkundig specvlaisemn ex art. 14 Wet BIG, om hierin de regirol te nemen.

Opdracht: *in overleg met volgende belanghebbende partijen te komen tot een advies betreffende de verpleegkundige beroepenstructuur en opleidingscontinuüm:*

Bve Raad, HBOraad, VOVV, Platform ANP-PA, LEVV, NVZ, VAZ, Arcares, GGD Nederland, GGZ-Nederland, LVT, VGN.

Dit VBOC moet aansluiten bij het Medisch Opleidingcontinuüm. Het VBOC moet dus de toekomstige Stuurgroep Modernisering van de Opleidingen en Beroepen in de Gezondheidszorg (MOBG) betrekken bij haar ontwerp. Ook moet zij rekening houden met de Wet BIG, waarvoor mbo en hbo beroepen gelijk zijn. Dit houdt voor Hoogervorst in dat beiden in principe moeten kunnen doorstromen naar specialisten niveau. Ook houdt de Wet BIG in dat specialisten in de patiëntenzorg werkzaam dienen te zijn.

De Stuurgroep rapporteert op 11 mei 2006.⁹⁹ Zij beveelt aan dat onderscheid gemaakt moet gaan worden tussen mbo en hbo beroepsbeoefenaren (9); dat deze om de vijf jaar moet herregisteren en dat daarvoor 1840 uur werk volstaat; dat er slechts twee formele 'functieniveaus' zullen zijn: functie art. 3 en functie art.14 (5% van het totaal); dat er specialisaties nodig zijn in AGZ en GGZ, doch dat deze allen geordend moeten worden naar 4 ooten: preventieve zorg, acute zorg, intensieve zorg en chronische zorg.

Een hbo-verpleegkundige met twee jaar ervaring kan in principe specialist worden.

⁹⁸ GGz-Nederland, Sciencia en HBO-Raad (2004), *Beroepscompetenties van de HBO-GGz-verpleegkundige*, Amersfoort: GGz-Nederland.

⁹⁹ Meurs, P.L., en A.P.N. van Rooijen, (2006), *Verpleegkundige toekomst in goede banen*, Utrecht: Algemene Vereniging Verpleegkundigen en Verzorgenden.

